

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1899. Andra Kammaren. N:o 13.

Fredagen den 10 mars.

Kl. $\frac{1}{2}$ 3 e. m.

Herr vice talmannen ledde under detta sammanträde kammarens förhandlingar.

§ 1.

Justerades protokollet för den 3 innevarande februari.

§ 2.

Föredrogs och hänvisades till konstitutionsutskottet herr *H. Odenrants'* på kammarens bord hvilande motion, n:o 235.

§ 3.

Föredrogos men bordlades åter:
bevillningsutskottets betänkande n:o 14; samt
lagutskottets utlåtanden n:ris 33, 34 och 35.

§ 4.

Justerades ett protokollsutdrag.

§ 5.

Ledighet från riksdagsgöromålen beviljades herr *O. Erickson* i Bjersby under 12 dagar från och med den 11 dennes.

§ 6.

Till bordläggning anmäldes Andra Kammarens tredje tillfälliga utskotts utlåtande, n:o 9, med anledning af väckt motion om skrifvelse till Kongl. Maj:t med begäran om ändring af förordningen angående expeditionslösen i fråga om lagfart å fast egendom.

Härefter åtskiides kammaren kl. 2,40 e. m.

In fidem
E. Nathorst Böös.

Lördagen den 11 mars.

Kl. 11 f. m.

Herr vice talmannen ledde under sammanträdet kammarens förhandlingar.

§ 1.

Justerades protokollet för den 4 innevarande mars.

§ 2.

Herr statsrådet m. m. greve *H. Wachtmeister* aflemnade Kongl. Maj:ts proposition till Riksdagen angående anslag för restaurering af Husaby församlings kyrka.

§ 3.

Enligt derom fattadt beslut anställdes nu val af sju ledamöter och sju suppleanter i Riksdagens särskilda utskott för behandling af Kongl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående civile tjänsteinnehafvares rätt till pension af staten m. m.; och befunnos efter valförrättningarnes slut hafva blifvit utsedde:

till ledamöter:

herr	<i>J. Bromée</i>	med	202	röster
"	<i>J. H. G. Fredholm</i>	"	202	"
"	<i>O. Persson</i>	i Rinkaby	"	202
"	<i>D. Persson</i>	i Tällberg	"	201
"	<i>C. Persson</i>	i Stallerhult	"	200
"	<i>P. G. E. Ploman</i>	"	165	"
och	"	<i>J. Eliasson</i>	"	163

Närmast i röstetal kom herr *O. L. M. Schenström* med 43 röster;

till suppleanter:

herr	<i>L. J. Jansson</i>	i Djursåtra	med	172	röster
"	<i>O. A. Brodén</i>	"	164	"	
"	<i>G. Odqvist</i>	"	136	"	
"	<i>A. Petersson</i>	i Påboda	"	134	
"	<i>L. M. Kruse</i>	"	133	"	
"	<i>J. Johanson</i>	i Valared	"	129	
och	"	<i>P. Pehrsson</i>	i Åkarp	"	127

Närmast i röstetal kom herr *A. Thylander* med 45 röster.

§ 4.

Härefter företogs jemväl enligt kammarens förut fattade beslut val af tjugufyra valmän och sex suppleanter för utseende af dels fullmäktige i riksbanken och riksgäldskontoret efter dem, som nu äro i tur afgå, dels och suppleanter för Riksdagens fullmäktige i nämnda bank och kontor; och befunnos efter omröstningarnes slut hafva blifvit utsedde till

valmän:

herr	<i>O. Anderson</i>	i Hasselbol,
”	<i>H. Andersson</i>	i Vestra Nöbbelöf,
”	<i>M. Arhusiander,</i>	
”	<i>R. E. L. Darin,</i>	
”	<i>J. H. G. Fredholm,</i>	
”	<i>A. G. Gyllensvärd,</i>	
”	<i>A. Henricson,</i>	
”	<i>G. Jansson</i>	i Krakerud,
”	<i>J. P. Jansson</i>	i Saxhyttan.
”	<i>C. G. Johansson</i>	i Aflösa,
”	<i>J. Johnsson,</i>	
”	<i>K. A. Kihlberg,</i>	
”	<i>L. P. Mallmin,</i>	
”	<i>E. F. W. Meyer,</i>	
”	<i>A. W. Nilson</i>	i Lidköping.
”	<i>A. F. Ohlsson</i>	i Vexjö,
”	<i>P. Pehrson</i>	i Törneryd,
”	<i>C. Persson</i>	i Stallerhult,
”	<i>O. Persson</i>	i Killebäckstorp,
”	<i>E. Svensson</i>	i Karlskrona,
”	<i>N. Wallmark,</i>	
”	<i>E. Wijk,</i>	
”	<i>N. Åkesson,</i>	
		hvardera med 156 röster,
och	”	<i>J. Nydahl</i> med 151 röster.

Närmast i röstetal kom herr *G. F. Berndes* med 5 röster;

suppleanter:

herr	<i>T. Zetterstrand</i>	med 89 röster
”	<i>N. Svensson</i>	i Olserou	” 88 ”
”	<i>S. Arnoldsson</i>	” 87 ”
”	<i>J. D. Laurell</i>	” 87 ”
”	<i>E. V. Bäckström</i>	” 86 ”
och	”	<i>C. L. Carlsson</i> i Norra Smedstorp	” 86 ”

Ordningen mellan dem, som till suppleantplatser erhållit lika antal röster, bestämdes, på sätt den här ofvan finnes angifven genom lottning,

§ 5.

Justerades protokollsutdrag angående de i nästföregående två §§ omförmälda val.

§ 6.

Föredrogs men blef åter bordlagdt Andra Kammarens tredje tillfälliga utskotts utlåtande, n:o 9, med anledning af väckt motion om skrifvelse till Kongl. Maj:ts begäran om ändring af förordningen angående expeditiöslösen i fråga om lagfart å fast egendom.

§ 7.

Vid föredragning till en början af statsutskottets utlåtande, n:o 25, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående beredande af låne-medel till fortsatt utveckling af statens telefonväsende lemnades ordet till

Herr Petri, som yttrade: Jag har icke begärt ordet för att göra något yrkande på ändring i utskottets utlåtande. Men jag vill begagna tillfället att göra några uttalanden angående telefontrafiken, hvilka jag tror kunna vara påkallade.

Först och främst vill jag påpeka den svårighet, det nu möter att komma fram på de mera trafikerade linierna, i synnerhet när man har oturen att som abonnent vara bosatt mellan ändpunkterna på dessa linier. Såsom exempel vill jag anföra, att, om man i Eksjö begär ett telefonsamtal med Vexjö, som är den närmaste staden söderut, och om man begär det t. ex. på morgonen eller förmiddagen, man i regel får det svar, att samtalet icke kan erhållas förr än på eftermiddagen, då viss timme och minut utsättes. Och kan man nu vänta till den tiden, får man ofta nog från stationen den underrättelse, att ett ilsamtal kommit emellan, så att man ej å bestämd tid kan få det utlovade samtalet. Ja, det har stundom inträffat, att man af denna anledning icke kunnat erhålla ett bestämt samtal ens samma dag. Sådana förhållanden, är jag säker om, förekomma på många ställen.

Det är visserligen sant, att man kan afhjelpa denna olägenhet genom att begära ilsamtal. Men man kan ju tänka sig, att det fins personer, som äro mindre väl situerade i ekonomiskt afseende och som anse ilsamtal för dyra. Och dessutom inträffar det förhållandet, att ilsamtalen numera börja blifva så allmänna, att, äfven om man begär ett sådant, man får vänta i flera timmar, innan man kommer fram.

Sant är visserligen, att genom de nu föreslagna nya linierna dessa olägenheter skola komma att i någon mån afhjelpas. Men med den tillväxt i telefontrafik, som för närvarande eger rum, är jag viss på, att om ett eller annat år förhållandena skola vara alldeles desamma som nu.

Huru man skall kunna råda bot på dessa missförhållanden, derpå vågar jag icke inlåta mig, utan vill öfverlemnna denna fråga till vederbörandes åtgöranden. Dock har jag tänkt mig, att man borde fastslå den principen, att när man fått ett telefonsamtal beviljad och tid derför utsatt, man också skulle hafva rätt att i vederbörlig ordning erhålla det utan intrång af ilsamtal. Dessutom förefaller det mig, att priset å ilsamtal, hvilka på senaste tiden så mycket ökats, icke står i rätt förhållande till priset å de vanliga samtalen. Jag undrar, om det icke vore lämpligare att ställa dessa pris i samma proportion till hvarandra, som för närvarande eger rum mellan afgifterna för iltelegram och vanliga telegram. Jag tror, att derigenom möjligen en hel del ilsamtal, som icke äro så viktiga, skulle inställas till förmån för, ekonomiskt sedt, mindre väl situerade telefonabonnenter.

Jag har äfven anmodats att framställa en annan anmärkning, nemligen den, att telegrafverket synes hafva benägenhet att, när de nu löpande kontrakten gå till ända, vid uppgörande af de nya skärpa fordringarne för hittills varande abonnenter. Denna skärpning har afseende på att förut medgifven rätt till afgiftsfria samtal mellan närliggande platser skall indragas. Det är visserligen sant, att telegrafverket har full juridisk rätt att göra detta. Men jag hemställer, om det är riktigt lämpligt, att på detta sätt för allmänheten försvåra användningen af telefonen. Alla andra statens verk bjuda till att i möjligaste mätto gå allmänheten till mötes. Men här är förhållandet alldeles motsatt.

Herr talman! Jag har intet vidare att anföra och intet annat yrkande att framställa, än om bifall till utskottets hemställan.

Vidare yttrades ej. Hvad utskottet hemställt bifölls.

§ 8.

Statsutskottets utlåtande, n:o 26, i anledning af Kongl. Maj:sts proposition angående anvisande af medel till utrotande af den s. k. trädgårdsnunnan inom Kalmar och Blekinge län, som härefter föredrogs, blef likaledes bifallet.

§ 9.

Vidare förelåg till afgörande statsutskottets utlåtande, n:o 27, angående föreslagna statsbidrag till vägars anläggning och förbättring, bro- och hamnbyggnader, vattenkommunikationer och torrläggning af vattensjuka marker samt angående vilkoren för sådana statsbidrags åtnjutande.

Sedan *punkten 1*, afseende anslag till väganläggningar och vägförbättringar blifvit föredragen, begärdes ordet af

Herr Schenström, som anförde: Herr talman! Då jag sedan många år tillbaka haft den åsigt, att Riksdagen lemna ett allt för

ringa årligt anslag till vägväsendets utveckling, hvilket ju är en af de väsentliga grunderna för landets framåtskridande, kan jag icke underlåta att nu, när en treårsperiod för Andra Kammaren snart åter är till ända, utan att under den tiden detta anslag kommit upp till högre belopp än här föreslagna en million kronor, till protokollet få min mening i denna fråga antecknad.

Äfven vid denna Riksdag har herr civilministern framhållit, att "ett fullständigt tillgodoseende af behofvet utaf statsbidrag för vägväsendets utveckling obestriddigen skulle kräfva vida högre belopp än det nu ifrågasatta", samt väg- och vattenbyggnadsstyrelsen anför, "att de årliga anslagen icke på långt när varit tillräckliga att tillgodose behofven af statsbidrag för beslutade vägföretag". För många af denna kammares ledamöter är det nog också icke obekant, huru länge det ofta dröjer äfven i gamla odalbygder, att få statsbidrag till väganläggningar och vägförbättringar. Men det går väl an i dessa bygder och i södra hälften af Sverige. Annorlunda ställa sig dock förhållandena i norra hälften af landet; ty det är ju så, att i trakten af Östersund är man midt i Sverige, och litet hvar vet nog, att större delen af denna hälft, der det bor endast omkring 300,000 människor, är så godt som en ödebygd. Till denna nordliga hälft af vårt land är det emellertid, som man talar så mycket om och hoppas att en större inflyttning skall ega rum, då kanske vår största svaghet är, att vi hafva för litet folk i landet. Men tror verkligen någon, att man flyttar — särskildt i vår fordringsfulla tid — något mera allmänt till bygder, der det icke ens finnes landsvägar, och der man endast vintertiden kan åka efter häst. Mig förekommer det, att Riksdagen under sådana förhållanden icke borde tveka att betydligt höja detta anslag, särdeles med hänsyn dertill, att hvad Sverige i detta afseende lemnar är vida lägre, än hvad andra länder i ungefär liknande läge för enahanda ändamål funnit nödigt anvisa. Norge t. ex. lemnade för år 1886 omkring 1,200,000 kronor och för år 1894 omkring 1,600,000 kronor till väganläggningar.

Nu förklarade visserligen statsutskottet vid 1897 års riksdag, då två representanter från Bohuslän väckte motion om att detta anslag måtte höjas åtminstone till 1,200,000 kronor och dervid återopade Norge såsom föredöme, "att en jemförelse i detta afseende mellan nämnda land och Sverige icke egde någon bevisande kraft. De båda ländernas natur- och odlingsförhållanden vore dertill allt för olika, likaså utsträckningen och betydelsen af deras jernvägsnät." Om jernvägar i norra hälften af Sverige är dock väl ännu ej mycket att tala, och skall det komma derhän, som jag anser vara en tvingande nödvändighet, att en statsbana bygges mellan tvärbanan genom Jemtland till Norge och Luleå—Ofotenbanan, må väl väganläggningar derförinnan i dessa trakter ega rum.

I Norge är det dock staten, som griper in vid anläggandet af dervarande större utmärkta vägar och bryter bygd i ödemarkerna, der man formligen ser efter vägarna, huru lifvet börjar pulsera.

Min tro är också den att, skall det ej dröja allt för länge med utvecklingen af norra hälften af vårt land, måste svenska staten efter

verkställd utredning der bygga åtminstone delvis vägar, men då må äfven Riksdagen öka detta anslag ganska betydligt.

Att derom nu, herr talman, göra något yrkande vore ju för mig lönlöst, men jag har såsom jag förut sagt, ansett mig böra uti denna enligt mitt förmenande för hela landets utveckling så viktiga fråga göra ett uttalande.

Vidare till anteckning förekom icke. Utskottets hemställan bifölls.

Punkterna 2 och 3.

Biföllos jemväl.

Punkten 4.

Kongl. Maj:t hade föreslagit Riksdagen besluta, att i afseende å de statsbidrag, som af Riksdagen för år 1900 beviljas till väganläggningar och vägförbättringar, till bro- och hamnbyggnader samt upprensning af åar och farleder äfvensom till sådana myrutdikningar och vattenaftappningar, hvilkas ändamål är att minska frostländigheten för närliggande bygd, bland andra vilkor följande i mom. 8 intagna bestämmelser skulle blifva gällande, nemligen:

Alla statsbidrag, som blifvit uti ifrågavarande afseende beviljade, skola från statskontoret utbetalas antingen omedelbart eller ock genom Kongl. Maj:ts vederbörande befallningshafvande eller den myndighet, som fått sig i nåder uppdraget att medlen reqvirera och uttaga; börande innan större eller mindre del af beviljade statsbidrag utbetalas, hos statskontoret företes:

a) om arbetets utförande afslutadt och godkänt kontrakt;

b) af Kongl. Maj:t godkänd säkerhetshandling för samma kontrakts fullgörande eller medlens återbäring, i de fall der sådan säkerhet enligt mom. 6 erfordras;

c) behörigt intyg att arbetet är börjadt.

Derest för mindre hamnbyggnad anslag beviljats till belopp öfverstigande två tredjedelar af den beräknade kostnaden, skall derjemte iakttagas, att, innan någon del af statsanslaget utlemnas, skall vara styrkt, dels att vederbörande landsting åtagit sig att ansvara för framtida underhållet af hamnbyggnaden, dels ock att ej mindre sjelfva området för hamnen än äfven ett för den rörelse, som skall i hamnen bedrifvas, tillräckligt område i land blifvit för det gemensamma behofvet afsöndrade.

Utskottet hemställde, att Riksdagen må besluta, att i afseende å de af Riksdagen för år 1900 beviljade statsbidrag till väganläggningar och vägförbättringar, till bro- och hamnbyggnader samt upprensningar af åar och farleder äfvensom till sådana myrutdikningar och vattenaftappningar, hvilkas ändamål är att minska frostländigheten för närliggande bygd, skola gälla de af Kongl. Maj:t föreslagna, i statsrådsprotokollet öfver civilärenden den 13 januari 1899 intagna allmänna vilkor och bestämmelser.

*Angående
vilkoren för
åtnjutande af
statsbidrag för
mindre hamn-
byggnader.*

Angående
vilkoren för
åtnjutande af
statsbidrag för
mindre hamn-
byggnader.
(Forts.)

Vid denna punkt hade reservation anmälts af herrar *P. Pehrson* och *I. Månsson*.

Efter föredragning af punkten anförde:

Herr Ivar Månsson: Herr vice talman, mine herrar! Sådana mindre hamnar, hvarom här är fråga, eller företrädesvis fiskehamnar, hafva förut i understöd från staten kunnat erhålla ett belopp af högst två tredjedelar af den beräknade kostnaden. Förra riksdagen godkändes emellertid ett af Kongl. Maj:t framställt förslag, enligt hvilket dylika hamnar numera kunna i berörda hänseende erhålla ända till nio tiondedelar af kostnaden, dock med den föreskrift, att två tiondedelar af anslaget skulle afsättas till en hamn- eller fiskefond, ävensom att en del af de för hamnens begagnande upptagna afgifter, såsom båtavgälder och dylikt, skulle inflyta till fonden. Deremot fordrades dock, för att sådant understöd skulle tilldelas hamnbyggnaden, att vederbörande landsting skulle ikläda sig ansvar för underhållet af hamnen. Och denna ansvarsskyldighet var icke på något sätt begränsad. Likadant är förhållandet enligt det kongl. förslag, som nu föreligger. Landstingen skola sålunda i fråga om underhållsskyldigheten ikläda sig ansvar för all framtid, och staten har synbarligen genom denna bestämmelse visserligen velat vid hamnens byggande bidra med nio tiondedelar af kostnaden derför, men också på samma gång velat fränsåga sig all framtida skyldighet i afseende å hamnen och i stället öfverflytta denna skyldighet på landstingets skuldror.

Nu har emellertid denna bestämmelse föranlett dertill, att åtskilliga fiskehamnar, som verkligen varit i behof af att förbättras eller ombyggas, framställt begäran att erhålla statsbidrag till nio tiondedelar af kostnaden för hamnen samt hos landstinget anhållit, att detsamma måtte ikläda sig ansvarsskyldighet för hamnens underhåll. Såvidt jag vet, hafva under senare åren förekommit tre dylika ansökningar, nämligen till Blekinge, Malmöhus och Hallands läns landsting. I alla dessa tre fall har framställningen i fråga mötts med ett bestämdt nej från landstingens sida. De hafva ansett, att det icke vore möjligt för dem att för all framtid taga på sig ansvaret för underhållet af en sådan hamn. När vi nere i Malmöhus län gjorde vår framställning rörande en hamnbyggnad, hvars underhåll man tyckte icke skulle vara förenad med så stor risk, då den gamla hamnen haft ganska stora inkomster och mycken trafik samt dessutom var alldeles nödvändig, trodde vi, att landstinget i detta fall skulle vågat att ikläda sig den föreskrifna ansvarsförbindelsen. Men landstinget svarade i alla fall bestämdt nej, och att det icke kunde åtaga sig ansvaret för all framtid för underhållet af hamnen ifråga. På samma sätt har det, såsom jag sagt, äfven gått med framställningarna till de båda andra landstingen. Min uppfattning är sålunda den, att om den ifrågavarande bestämmelsen angående landstingens ansvarighet för hamnunderhållet kommer att stå kvar, är detta precis detsamma som att strypa den medgifna rätten till det högre anslaget af nio tiondedelar af kostnaden och i stället återgå till det gamla anslaget af två tredjedelar.

I det kongl. förslaget, sådant det nu föreligger, finnes emellertid bestämdt utredt och förklaradt, att de af Riksdagen förslidit år bestämda särskilda vilkor för anslag till mindre hamnbyggnader icke äga tillämpning i afseende å sådana, till hvilka beviljas anslag, motsvarande två tredjedelar af den beräknade kostnaden. Det har förut rådt tvekan i detta hänseende, och så mycket har dock detta kongl. förslag åstadkommit, att det klarerat denna fråga, så att man nu vet, att en hamnbyggnad kan beviljas det lägre anslaget af två tredjedelar på de gamla vilkoren, som gälde förut. Två olägenheter komma dock alltid att här vid lag uppstå. För det första kommer nemligen en hamnbyggnad icke att i verkligheten kunna erhålla högre anslag än två tredjedelar af kostnaden, men det värsta är dock, att man under sådana förhållanden aldrig kommer att börja att bilda någon hamnfond, utan alla inkomster af hamnarna komma undan för undan det ena året efter det andra att gå bort till andra ändamål, hvaraf följden naturligtvis blir, att någon hamnkassa aldrig kommer till stånd. Enligt min uppfattning är det därför af synnerligen stor vikt, att man ändrar gällande bestämmelser derhän, att det i verkligheten också blir så, att staten lemna en hamnbyggnad understöd till nio tiondedelar af kostnaden, och att två tiondedelar af detta anslag går till hamnfonden, äfvensom att alla inkomster, som hamnen kan komma att lemna, tillfalla samma fond. Det är alltså fondbildningen för dessa hamnar, som jag anser särdeles viktig, och bör det därför, enligt min åsigt, vara ofantligt angeläget för Riksdagen, för så vidt den vill bistå och understödja dessa mindre hamnar och fiskelägen, att söka åstadkomma en ändring af nuvarande bestämmelser så, att landstingens ansvarsförbindelse för underhållet begränsades till viss tid, i stället för att, såsom nu är förhållandet, vara utsträckt till all framtid. Om landstingens ansvarsskyldighet så begränsas, tror jag, att landstingen skola anse det vara möjligt att åtaga sig ansvarspligt för hamnens underhåll, enär de i sådant fall otvivelaktigt hafva lättare att åtminstone för någon del utaf ansvarsbeloppet erhålla underpant af den kommun, hvarst hamnen eller fiskläget finnes. Äfven om de nu i något fall skulle erhålla underpant eller underborgen, gäller ju dock landstingens ansvarsförbindelse för alltid, och, såsom det ju äfven visat sig, anse landstingen det vara omöjligt att ikläda sig en dylik förbindelse.

På grund af hvad jag sålunda anført torde herrarne finna, att det med de nuvarande bestämmelserna är absolut omöjligt att få fram ett anslag af nio tiondedelar af kostnaden för en hamnbyggnad. Det gäller därför för Riksdagen antingen att taga bort dessa bestämmelser eller också att ändra tiden för ansvarigheten. Jag skall af sådan anledning nu tillåta mig att framställa det yrkande, å hvilket jag härmed hos herr vice talmannen anhåller om proposition, nemligen att, med bibehållande af utskottets kläm ordagrant, dertill måtte fogas ett tillägg af följande lydelse: "dock med den ändring, att den i moment 8 intagna bestämmelse om landstings ansvarsskyldighet må begränsas till 10 år efter det hamnbyggnaden blifvit afsynad och godkänd."

Om det således för landstingen bestämdes en ansvarstid af 10 år, tror jag, att staten skulle kunna vara nöjd dermed. Under denna tid

*Angående vilkoren för
änjutande af
statsbidrag för
mindre hamn-
byggnader.
(Forts.)*

Angående
vilkoren för
åtnjutande af
statsbidrag för
mindre hamn-
byggnader.
(Forts.)

hade de två niondedelarna af statsbidraget stått inne och förvaltats af landstinget. Om till den hamnfond, som sålunda skulle bildas, äfven inflöte afgifterna af hvarjehanda slag för hamnens begagnande, skulle derigenom under en tid af 10 år uppstå ett ganska stort belopp, som tillkomme hamnen, och på detta sätt skulle det blifva möjligt för den- samma att med hjälp af denna fond sjelf sörja för hamnens underhåll.

Den vigtigaste delen af mitt förslag innebär alltså bildandet af hamnfonder, hvilket med de nuvarande bestämmelserna aldrig kommer att ske. Jag ber därför kammaren taga det af mig nyss framställda förslaget i noggrant betraktande, och upprepar jag, herr vice talman, min anhållan om proposition å detta mitt förslag.

Häruti instämde herr *Persson* i Killebäckstorp.

Herr *Björck*: Herr talman! Mina herrar! Då denna fråga är af stor vikt för det län jag tillhör, och då landstinget äfven der afvisat förslag om att bereda tillfälle att erhålla högre statsbidrag för en hamnanläggning, därför att landstinget icke velat ikläda sig ansvaret för hamnens framtida underhåll, ber jag att få förena mig med herr *Månsson* i hans yrkande. Vi äro dock skyldiga vår fattiga fiskare- befolkning att, såvidt möjligt är, bereda dem en tryggad tillflyktsort, när de i följd af storm eller oväder nödgas söka land eller eljest behöfva komma i hamn. Landet kan verkligen göra så ytterst litet för denna befolkning. Här i Riksdagen har varit före en motion om in- rättande af en fond för enkör och barn efter omkomne fiskare, men denna motion föll på formella skäl. Hvad som nu är föreslaget tycker jag deremot kunde vinna kammarens behjertande, och jag ber därför att på det allra varmaste få förena mig med herr *Ivar Månsson*.

Med herr *Björck* förenade sig herrar *Kruse*, *Holmlin*, *Laurell*, *Bengtsson* i *Bjernalt*, *Svensson* i *Olseröd* och *Grundell*.

Herr *Sjö*: Det skulle väl dock vara underligt om denna kammare, på sätt motionärerna föreslagit, skulle upphäfva det beslut, som så väl denna kammare som medkammaren förliedet år fattade rörande under- hållet af mindre hamnar, som erhållit statsanslag till det högre be- loppet. Nu säger den ärade talaren på malmöhusbänken, att i Malmöhus, Hallands och Blekinge läu gjorts försök att få landstinget att ikläda sig ansvarighet för underhållet af hamnar, men att landstingen icke velat gå in derpå och att man därför icke kunnat erhålla anslag till det högre beloppet. Ja, låt vara, att landstingen icke vilja gå in på att ikläda sig denna garanti, men då återstår ju alltid för dem, som vilja hafva statsanslag till hamnanläggningar, att söka och erhålla så- dant till $\frac{2}{3}$ af kostnaden för anläggningen. För min del anser jag emellertid, att det ej alls borde möta några svårigheter för landstingen att ikläda sig den garanti, hvarom här är fråga. Landstingen kunde ju i sin ordning skaffa sig udergarantier af de kommuner, inom hvilka hamnarne ligga, eller om icke dessa kommuner ville lemna sådana, kunde ju hamnintressenterna göra det. Allt nog, för min del anser jag att allt säkerligen kommer att reda sig, om vi blott nu vidhålla

det beslut, som vi förra året fattade och hvilket jag finner särdeles klokt. Att nemligen något vilkor i här ifrågavarande rigtning måste uppställas, tror jag är alldeles nödvändigt, och det bevisas för öfrigt bäst af hvad som i denna fråga förekommit inom Hallands läns landsting. Denna sak beröres i den motion, som herr Nordenfalk i Första Kammaren aflemnad. Den afdelning af statsutskottet, som behandlade denna fråga, införskaffade handlingarna rörande det af motionären omnämnda beslutet från det utskott inom landstinget, som behandlat frågan, och häraf inhemtades, att en motionär inom landstinget hade begärt, att landstinget skulle ikläda sig underhållsskyldighet för Glommens hamn, på det att styrelsen för denna hamn skulle få det större statsbidraget för hamnens iståndsättande, men att landstingsutskottet häremot invändt, att det allmänna intresse för företaget, som utskottet ansåge nödvändigt för att kunna tillstyrka motionen, icke syntes förefinnas, äfvensom att samma hamnintressenter för 22 år sedan erhållit ett statsanslag af 22,000 kronor för fullbordande af Glommens hamnbyggnad, men att denna hamnbyggnad emellertid aldrig blifvit fullbordad, i det att stora stenar fått ligga kvar inom hamnområdet, likasom en mängd slam och hvarjehanda dylikt, som bort undanskaffas, icke blifvit borttaget, samt att hamnanläggningen i öfrigt sedermera fått förfalla.

Af detta exempel ser man, huru nödvändigt det är att hafva garanti för att underhållet blir fullgjordt, då staten skall göra så stora uppoffringar, som här ifrågasättas. Hade i detta fall landstinget iklädt sig en sådan ansvarsskyldighet, som nu är stadgad för det högre statsbidragets åtnjutande, och hade sedan landstinget i sin ordning erhållit undergarantier, så hade nog vederbörande sett till, att hamnen blifvit färdig i behörig ordning, likasom att den icke sedermera fått förfalla, så att den nu måste ombyggas.

Den ärade talaren, herr Ivar Månsson, har nu framställt förslag om att hvad utskottet hemställt skulle ändras derhän, att landstingen icke skulle vara underhållsskyldiga för de ifrågavarande hamnanläggningarne längre tid än 10 år. Jag ber att få till den ärade talaren hemställa, hvartil en sådan garanti skulle tjena. Jag tror icke, att det skulle vara mycket bevänt med en sådan, ty nog byggas hamnar så pass väl, att de stå i 10 år och i de flesta fall mycket längre.

Skulle deremot vederbörande, utan att något vilkor uppställdes angående underhållet af hamnarne, allenast få det ena stora anslaget efter det andra, ser man nog huru det går. Svenska Riksdagen gör dock ganska mycket för att understödja hamnbyggnader. Gå vi t. ex. till Danmark, så skola vi finna, att der lemnas alls inga anslag utan återbetalningsskyldighet till hamnbyggnader, utan allenast lån mot billig ränta.

Af hvad jag nu anført anser jag framgå, att kammaren bör vidhålla sitt förra året fattade beslut, och jag får därför yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr *Ersson* i Vestlandaholm instämde häruti.

*Angående
vilkoren för
åtnjutande af
statsbidrag för
mindre hamn-
byggnader.
(Forts.)*

Angående
vilkoren för
änjutande af
statsbidrag för
mindre hamn-
byggnader.
(Forts.)

Herr Ljungman: Hvad den siste ärade talaren anförde vederlägges just af utskottets betänkande. Det är så långt ifrån, att, såsom han anförde, de bestämmelser, som nu föreslås, äro de samma som antogos i fjol, att tvärtom ett motsatt förhållande eger rum. Då tänkte man sig, att samtliga hamnar inom ett län, som fått del af de utaf Riksdagen beviljade anslagen skulle tillskjuta viss del af alla till dessa hamnar inlytande hamnumgälder till *en för dem gemensam* fond, till hvilken jemväl skulle ingå $\frac{2}{9}$ af statsanslagen, och att landstinget sedan skulle sköta hela hamnunderhållet och alla förekommande reparationer af hamnarne. Det heter också i Riksdagens skrivelse i fjol, att »*för intressenterna i företaget måste derus fritagande från underhållsskyldigheten innebära en fördel af stor betydelse*». Sedan har man emellertid kommit att tänka på, att man icke lärer kunna få landstingen att ikläda sig denna skyldighet, hvilket ju skulle förutsätta, att landstingen inrättade särskilda ingenjörsbefattningar för ändamålet, och vidare har man kommit att tänka på den sanning, man sjelf anfört i skrifvelsen, nemligen att genom ett sådant stadgande skulle det intresse bortfalla, som enskilde och kommuner i orterna eljest hafva i det tillse, att *uppkommande brister afhjelpas så hastigt som möjligt*. För min del tror jag också, att det alldeles icke är någon fördelaktig politik att öfverflytta ansvaret för hamnanläggningarnes framtida underhåll ifrån hamnsamhällena till landstingen och att det icke är rätt att belamra landstingen med nya förvaltningsgrenar, som äro för desamma främmande och som utan tvifvel skulle nödga landstingen att anställa särskilda ingenjörer för sakens rätta handhafvande.

Ser man vidare på innebörden af det ansvar, som landstingen skulle åtaga sig, skall man finna, att det i sjelfva verket i många fall snarare är att ikläda sig *ett ansvar för väg- och vattenbyggnadsstyrelsens ingenjörer* än för hamnsamhällena. De flesta sådana hamnar, om hvilka här är fråga, som hafva förolyckats, hafva gjort det på grund af misstag från ingenjörernas sida, något som också uttryckligen antydts af väg- och vattenbyggnadsstyrelsen i dess förra året Riksdagen meddelade utlåtande. Dessa ingenjörer må nu vara huru skickliga som helst, så äro dock de svårigheter, som möta för anläggande af mindre hamnar på öppna och sandförande kuster, sådana som Skånes och Hallands, så stora, att man icke kan förundra sig öfver att misstag ofta begås af ingenjörerna, hvilka dessutom sällan hafva nödig kännedom om strömmar och andra sådana förhållanden vid kusterna, som inverka på hamnunderhållet.

Jag tror därför, att man icke bör spänna bågen för högt, och att man bör fordra mindre än hvad statsutskottet nu gjort.

Jag vill vidare erinra derom, att vi sedan i fjol fått den nya *lagen om municipalsamhällena* och att municipalsamhällena nu ofta äro i tillfälle att erbjuda tillräckligt betryggande säkerhet för hamnarnes underhåll samt att derest de i något fall icke skulle kunna öfvertaga ansvaret, de kommuner, inom hvilka hamnarne ligga, merendels skulle vara i tillfälle dertill. Jag hade därför önskat, att bestämmelserna affattats så, att ansvaret för hamnarnes underhåll skulle hafva öfvertagits af *menigheter* — det må nu sedan i olika fall hafva blifvit

landsting, kommuner eller municipalsamhällen och att i hvarje särskildt fall skulle af vederbörande pröfvas, om den stälda säkerheten vore betryggande. Då nu emellertid herr Ivar Månsson framkommit med ett annat förslag, skall jag, för att ej vålla splittring, instämma med honom.

*Angående
vilkoren för
åtnjutande af
statsbidrag för
mindre hamn-
byggnader.
(Forts.)*

Herr Olsson i Tyllered: Enär statsutskottet i sitt utlåtande i denna fråga specielt berört en ort i Hallands län, nemligen Glommens hamn i Morups socken, skall jag be att få yttra några ord. Utskottet har jemte öfriga skäl för sitt afstyrkande af begärda ändringar i vilkoren för statsbidrag till byggande eller förbättring af båthamnar äfven framhållit, att af Hallands läns landstings handlingar framgår, att något större intresse för den föreslagna förbättringen af båthamnen å nämnda plats ej skulle förefinnas, äfvensom att sedan kostnadsförslaget uppgjordes, arbetspriser och en del nödvändiga arbetsmaterial för hamnens ombyggande så betydligt stigit, att det uppgjorda kostnadsförslaget ej vidare varit antagligt och att landstinget därför ej kunnat lemna hamnbolaget det begärda ansvaret för hamnens framtida vidmagthållande i och för erhållande af statsbidrag till det högre beloppet.

Ehuru jag ej kan bestrida rättigheten af det sist anförda skälet, vill jag dock framhålla, att det deremot ingalunda är intresse för företaget som saknas, ty visserligen är det sant, att fiskarne på platsen, som begärt understöd af vederbörande kommun, icke fått denna begäran beviljad, men detta torde i främsta rummet hafva berott derpå, att kommunen ansett risken vara allt för stor, i synnerhet som inga medel för kommunen voro att erhålla för hamnens framtida underhåll.

Hvad som fattas är således icke intresse för saken utan allenast medel, och ehuru den fattiga fiskarebefolkningen ansträngt sig till det yttersta för att få sin plan förverkligad, finnes dock brist beträffande de ³/₁₀ af arbetskostnaden, som enligt kostnadsförslaget skulle bestridas med enskilda medel, hvadan hamnbolaget sistlidet år till Hallands läns landsting inkom med begäran om såväl ett anslag som derom, att landstinget skulle ikläda sig ansvar för hamnens framtida underhåll.

Om man nu också får antaga, att landstinget kommer att räcka en hjälpande hand i fråga om anslaget, så hyser jag deremot på grund af de yttranden, som fälles i landstinget vid frågans behandling derstädes förlidet år, starka tvifvel om, huruvida landstinget kommer att åtaga sig ansvaret för hamnens framtida underhåll, i synnerhet som denna ansvarsskyldighet skulle gälla all framtid.

Det är emellertid en lifsfråga för vår fiskeribefolkning att numera, då större båtar erfordras för fiskets bedrifvande, hafva säkra hamnar, der de kunna ligga trygga med sina farkoster, och detta gäller för hela vår fiskeriidkande kustbefolkning.

Det skulle därför vara önskligt, om vilkoren för erhållande af statsbidrag ej hölles inom allt för tränga gränser, utan att äfven för en begränsad ansvarighet dylika bidrag kunde få utgå med högsta beloppet eller ⁹/₁₀ af uppgjorda och godkända kostnadsförslag.

*Angående
vilkoren för
åtnjutande af
statsbidrag för
mindre hamn-
byggnader.
(Forts.)*

På grund af hvad jag sålunda anfört skall jag be att få instämma i herr Ivar Månssons yrkande.

Herr Andersson i Vestra Nöbbelöf: Herr vice talman, mina herrar! Jag kan för min del icke neka till att det skulle synas märkvärdigt, om Riksdagen frånginge det beslut, som den fattade förra året, och sålunda ej vidhölle de vilkor, som då bestämdes rörande nu ifrågakarande statsbidrag. Här har talats så mycket om, att fiskeribefolkningen behöfver skydd i sitt svåra arbete, och derom äro ju alla ense, att det är nödvändigt. Men Riksdagen har ju också behjertat detta, då Riksdagen nu utan någon kontroll bidrager till mindre hamnbyggnader med två tredjedelar af kostnaden. Skall Riksdagen deremot lemna så stort bidrag som nio tiondedelar, hvilket enligt min mening i många fall blir detsamma som hela kostnaden, eftersom kostnadsberäkningen vid uppörandet af planen för anläggningen ofta är högt tilltagen, så anser jag det vara fullkomligt riktigt, att Riksdagen vill hafva garanti för att det arbete, som utföres för detta statsbidrag, också vidmagthålles för framtiden.

Den förste talaren föreslog, att landstingens garanti skulle inskränkas till tio år. Ja, det är ju sant, att tio år icke är en så kort tid, men alla äro väl ense om att ett så stort arbete som en hamnbyggnad bör räcka mera än tio eller till och med tjugu år, och under de första åren erfordras inga större reparationer, såvida arbetet är någorlunda ordentligt utfördt.

Det nämndes af saume talare också, att det under nuvarande förhållanden skulle vara omöjligt att bilda fonder för hamnarnes underhåll. Ja, det beror helt och hållet på de särskilda förhållandena vid hvarje hamn. Om der uppstå inkomster, är det ju ej något hinder att bilda fonder, om så behöfves. Om så ej sker, beror det väl på att inkomsterna utdelas, men det är något, som jag ej anser vara lämpligt, utan jag tycker, att sådana inkomster böra användas till bildande af fonder.

Under sådana förhållanden kan jag för min del icke vara med om och tror ej, att Riksdagen bör antaga ett sådant förslag, som att staten skulle utan vidare kontroll lemna ett bidrag, som motsvarar kanske hela kostnaden. Deremot skulle jag icke hafva så mycket emot en sådan ändring, att kommuner eller municipalsamhällen åtog sig garanti för hamnarnes vidmagthållande, ty detta vore dock någon garanti för att det bidrag staten lemnat verkligen komme till nytta. Men enligt det nu väckta förslaget skulle någon sådan garanti ej föreligga. Det blefve samma förhållande som med bidragen af två tredjedelar af kostnaden. Vederbörande få medel att bygga med, men om några år är det kanske intet med det arbete, som verkstälts. Jag känner till exempel derpå från min hembygd.

Det åberopades, att landstingen i Malmöhus, Hallands och Blekinge län icke velat garantera för så stort belopp som nio tiondedelar af kostnaden. Det är visserligen sant, att vid sistlidet års landsting i Malmöhus län ett förslag förelåg, att landstinget skulle lemna garanti för ett sådant statsbidrag till en hamn, men att detta afslogs.

Härtill medverkade emellertid, som jag tror, den omständigheten, att för den hamnanläggning, som ifrågasattes, så stort behof icke ansågs förefinnas, ty den åsyftade hamnen är ganska stor och lemnar en inkomst af omkring 11,000 kronor om året. Jag kan ej neka till att, om till en sådan hamnanläggning lemnas ett bidrag af två tredjedelar af den beräknade kostnaden, det bör kunna anses tillräckligt. Mot detta invändes i landstinget af dem, som talade för förslaget, att det numera ej vore möjligt att få bidrag af två tredjedelar enligt förut gällande villkor. Vi andra påvisade gent emot denna invändning, att de förut utfärdade bestämmelserna om två tredjedelars bidrag ej blifvit upphäfdade, men många trodde ej härför eller voro åtminstone tveksamma. Nu föreligger i detta utlåtande en bestämd förklaring, att bidrag med två tredjedelar utlemnas utan garanti af landstingen.

Jag yrkar, herr vice talman, bifall till utskottets förslag.

Herr Pehrson i Törneryd: Herr vice talman! Det har utaf två föregående talare särskildt betonats, att det skulle synas dem underligt, om Riksdagen ville i år frångå ett beslut, fattadt så nyligen som sistlidet år. Men om så skulle vara, att Riksdagen funne skäl förekomma att i ett fall sådant som det föreliggande frångå ett nyligen fattadt beslut, så synes det mig icke vara underligt. Kan det tydligen påvisas, att ett beslut icke är lyckligt tillkommet, så tror jag, att det är bättre att ändra det tidigare än senare, jag tror att det från alla sidor sedt är fördelaktigt att ändra ett sådant beslut så fort som tillfälle dertill gifves.

Går man till förra årets riksdagshandlingar och ser efter, huru det ifrågavarande beslutet tillkom, så tror jag, att litet hvar medgifver, att man ej så noga genomtänkt innebörden af det tillägg till hvad som förut gälde, som då af statsutskottet föreslogs. Det är att märka, att den åsyftade bestämmelsen (landstingets garanti) icke föreslogs af Kongl. Maj:t, utan af statsutskottet. Kongl. Maj:t föreslog i fjor rörande garantien följande:

“För mindre hamnar, företrädesvis fiskehamnar, må anslag utan återbetalningsskyldighet af Kongl. Maj:t bestämmas till mer än två tredjedelar, dock högst till nio tiondedelar af den beräknade kostnaden, under vilkor att betryggande säkerhet för framtida underhållet af sådan hamnanläggning ställes.”

Herrarne torde vara goda att lägga märke till att Kongl. Maj:t föreslog: “under vilkor att betryggande säkerhet för framtida underhållet af sådan hamnanläggning ställes”.

Utskottet gjorde den ändring i Kongl. Maj:ts förslag, som kammaren är i tillfälle att inhemta i åttonde momentet, sista stycket, der det heter;

“Derest för mindre hamnbyggnad anslag beviljats till belopp, öfverstigande två tredjedelar af den beräknade kostnaden, skall derjemte iakttagas att, innan någon del af statsanslaget utlemnas, skall vara styrkt, dels att vederbörande landsting åtagit sig att ansvara för framtida underhållet af hamnbyggnaden, dels ock att ej mindre sjelfva området för hamnen än äfven ett för den rörelse, som skall i hamnen

*Angående
vilkoren för
åtnjutande af
statsbidrag för
mindre hamn-
byggnader.
(Forts.)*

Angående
vilkoren för
åtnjutande af
statsbidrag för
mindre hamn-
byggnader.
(Forts.)

bedrifvas, tillräckligt område i land blifvit för det gemensamma behofvet afsöndrade.“

Häraf finner man, att utskottet tillstyrkte sådan ändring af Kongl. Maj:ts förslag i fjor, att vederbörande *landsting* skulle ikläda sig garanti för framtida underhållet. Äfven den bestämmelsen, att en hamnfond skulle bildas af två niondedelar af det erhållna statsbidraget, tillades af statsutskottet i fjor. Innan man hade hunnit pröfva en sådan garantibestämmelse, var det icke så godt att veta, hvad man om densamma skulle tänka. Men redan i fjor stälde jag mig mycket tveksam till densamma och uttalade mina betänkligheter deremot inom riksgäldsafdelningen samt i utskottet vid behandlingen af detta ärende. Emellertid hyste ingen mera sådana betänkligheter, och inom utskottet rådde den uppfattningen utaf saken, som riksgäldsafdelningen hade uttalat. För så vidt jag vet, förekom icke heller i denna kammare vidare diskussion angående denna fråga. Jag tror, att det var blott en talare, som dervid yttrade sig utau att göra något bestämdt yrkande. Nu har emellertid denna ifrågavarande garantibestämmelse blifvit, såsom redan framhållits, pröfvad utaf icke mindre än tre landsting; och alla dessa landsting ha haft samma uppfattning i saken, i det de ansett sig icke kunna ikläda sig den garanti, som här är ifrågasatt. Detta synes mig innehålla ett otvetydigt bevis på, att bestämmelsen icke är lyckligt funnen och att någon ändring deri måste göras. Och om än icke en sådan ändring skulle blifva gjord af detta årets Riksdag, så tillåter jag mig att uttala såsom min öfvertygelse, att det icke skall dröja länge, innan Riksdagen på grund af omständigheternas kraf måste medgifva en ändring. Ty det är, som redan blifvit framhållet, en obillighet, att, därför att staten bidrager till ett allmännyttigt ändamåls främjande, staten dermed vill för framtiden förklara, att med detsamma staten lemnar detta bidrag, skall ett landsting åläggas en långt öfver höfvan hård skyldighet *för all framtid*. Det kan, efter mitt förmenande, icke vara något annat än en obillighet uti en sådan fordran.

Nu kan det sättas i fråga, hvad yrkande man skulle vid detta tillfälle vilja göra, som kunde anses vara det rättaste och bästa. För egen del hade jag gerna sett, att en återremiss af ärendet till statsutskottet kommit till stånd. Men då jag tror mig veta, att förslaget i sin helhet blir af Första Kammaren godkänt, tjeuade det icke någon ting till, om denna kammare skulle gå in på att återremittera ärendet. Det synes vid sådant förhållande icke vara något annat, som återstår att göra, än att framställa ett förslag, som, om det blefve antaget, skulle kunna medgifva en sammanjemkning mellan kamrarnes olika beslut. Och för den händelse att denna kammare skulle vilja godkänna ett sådant förslag som det af herr Ivar Månsson framställda, så förefaller det mig, som om det icke skulle vara omöjligt att åstadkomma en sammanjemkning, som skulle kunna antagas.

Det är på denna grund och med anledning af hvad jag i öfrigt tillåtit mig anföra som jag för min del, herr vice talman, anhåller att få instämma i det yrkande, som herr Ivar Månsson har gjort.

Med herr Pehrson i Törneryd instämde herr *Jönsson* i Gammalstorp.

Herr Andersson i Vestra Nöbbelöf: Herr vice talman! Jag tror för min del icke, att det är lämpligt att kammaren går in på ett sammanjemkningsförslag i denna sak. Jag tror, att frågans läge blir mycket bättre, om kammaren i dag helt och hållet bifaller utskottets betänkande. Om så ett förslag kommer in till nästkommande Riksdag, kan det gå i den riktning, att kommuner eller municipalsamhällen eller andra sådana samhällen skola garantera för underhållet. Ty jag tror, att det är ganska viktigt, att *någon* garanterar för underhållet af sådana hamnbyggnader. Jag vill därför icke för min del vara med om någon tidsbestämmelse i detta fall. Det är af denna anledning jag, herr vice talman, hoppas, att kammaren godkänner utskottets förslag i detta fall; endast derigenom kan frågan komma i ett riktigt läge.

Jag vidhåller, herr vice talman, mitt yrkande om bifall till utskottets förslag.

Herr Ivar Månsson: Ja, det är ju icke precis så lätt att säga, hvad som är bäst för frågans framgång. Men för min del har jag fått det intryck, att den skulle mycket väl kunna lösas på det sätt jag föreslagit. Jag tycker icke, att det är alls illa, att landstingen få en viss ansvarsskyldighet sig ålagd; tvärtom synes detta mig alldeles riktigt. Det synes mig ock riktigt, att landstingen förvalta den fond som bildas, på det att hamnar och fiskelägen må hafva någon, som rätt förvaltar deras medel. Man bör icke uppgifva den tanken, att *någon* ansvarsskyldighet bör läggas på landstingen. Men hvad som är den egentliga svårigheten är, att det är en så oinskränkt tid för ansvarsskyldigheten bestämd. Det är det enda jag ser någon fara uti och det som gör det för vederbörande omöjligt att erhålla det ifrågasvarande statsbidraget. Om denna kammare nu vill antaga förslaget om en tid af tio år, så är det, såsom herr Pebrson i Törneryd sagt, icke omöjligt, att en sammanjemkning skall kunna komma till stånd. Utskottet skulle ju kunna framställa ett sammanjemkningsförslag om en tid af 15, 20 à 25 år. Blevde detta sedan antaget, så blefve en bestämd gräns satt för landstingens ansvarighet. Då tror jag svårigheterna kunde vara afhjelpa. Min uppfattning är således, att det kan vara lika bra att lösa frågan på detta sätt som på det andra ovissa. Om man nemligen godkänner utskottets förslag, så är det godkänt för andra gången af Riksdagen, Och det är ingalunda lätt att kunna få till stånd en ändring i ett af Riksdagen två gånger godkänt beslut. Förra gången var det icke så besynnerligt, att förslaget godkändes så der utan vidare. Man hade då ingen erfarenhet. Det var ingen, som så noga tänkte derpå. Men nu har man haft tid att pröfva bestämmelsen och funnit, att den är rent af orimlig. Landstingen våga icke åtaga sig en obegränsad ansvarsskyldighet. Således gör man erhållandet af det högre statsbidraget omöjligt, såsom man omöjliggör bildandet af fonder för hamnarnes underhåll. Undanrödjandet af dessa olägenheter synes mig mycket viktigt.

Jag vidhåller därför, herr vice talman, yrkandet om bifall till mitt förslag.

*Angående
vilkoren för
åtnjutande af
statsbidrag för
mindre hamn-
byggnader.
(Forts.)*

*Angående
milken för
åtnjutande af
statsbidrag för
mindre hamn-
byggnader.
(Forts.)*

Härmed var öfverläggningen i detta ämne slutad. I enlighet med de gjorda yrkandena gaf herr vice talmannen propositioner *dels* på bifall till utskottets hemställan och *dels* på bifall till det af herr Ivar Månsson under öfverläggningen framställda förslag; och fann herr vice talmannen den förra propositionen vara med öfvervägande ja besvarad. Som votering likväl begärdes, blef nu uppsatt, justerad och anslagen eu så lydande voteringsproposition:

Den, som bifaller hvad statsutskottet hemställt i fjerde punkten af förevarande utlåtande n:o 27, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit det af herr Ivar Månsson under öfverläggningen framställda förslag.

Voteringen utföll med 116 ja och 89 nej; och hade alltså utskottets hemställan af kammaren bifallits.

Sedan *punkten 5*, afseende anläggning af en båthamn vid Hanö, härefter blifvit föredragen anförde:

Herr Jönsson i Gammalstorp: Sedan utskottet erkänt gagnet af den ifrågasatta hamnanläggningen, säger utskottet: "Emellertid torde kostnaden för denna anläggning kunna till en del bestridas af enskilde, och i sådant afseende synas medel redan vara att tillgå genom bildandet af ofvan omnämnda hamnaktiebolag." Jag ber då få upplysa, att det ifrågavarande hamnaktiebolaget är upplöst, och att inga medel kunna anses vara att förvänta, hvarken derifrån eller från befolkningen i Hanö.

Ehuru jag anser, att genom detta mitt meddelande utskottets hufvudsakligaste skäl för det slut, hvartill det kommit, har bortfallit, och ehuru jag anser denna fråga vara högst behjertansvärd, så skall jag dock icke göra något yrkande, helst som utskottet uttalat sig så sympatiskt om motionen och sagt, att derest icke medel på enskild väg kunna erhållas, frågan på nytt bör till Riksdagen inkomma. Jag ber dock att få erinra om de många olyckor, som för omkring ett år sedan inträffade vid Blekingekusten. För min del är jag fullt öfvertygad om att, derest denna hamnanläggning då hade funnits, större delen af dessa sjöolyckor hade uteblifvit och de enskildes hjälpsamhet ej behöft tagas så hårdt i anspråk, som fallet då blef.

Jag skall som sagdt icke göra något yrkande, utan vill endast uttala min förhoppning, att de sjöolyckor, som jag förutser måste blifva en följd af ett uppskof af Riksdagens beslut i denna fråga, icke måtte blifva för många och för svåra.

Vidare anfördes ej. Hvad utskottet hemstält bifölls.

Punkten 6.

Bifölls jemväl.

§ 10.

Föredrogs hvar för sig och blefvo af kammaren godkända statsutskottets utlåtanden:

N:o 28, i anledning af Kongl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar om anslag för sjökommunikationer; och

N:o 29, i anledning af Kongl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställning om löneförbättring för vissa betjente vid statens jernvägar.

§ 11.

Andra Kammarens fjerde tillfälliga utskotts utlåtande n:o 7, i anledning af väckt motion om skrifvelse till Kongl. Maj:t angående meddelande af officiellt intyg rörande svensk lag och rättspraxis, som här- efter föredrogs, bifölls af kammaren; och skulle detta beslut, jemlikt 63 § 3 mom. riksdagsordningen, delgifvas Första Kammaren.

§ 12.

Härefter föredrogs Andra Kammarens tredje tillfälliga utskotts utlåtande, n:o 8, med anledning af väckt motion om skrifvelse till Kongl. Maj:t angående bestämmelser i fråga om försäljning eller spridning af i lungrot afliden persons tillhörigheter.

Angående bestämmelser i fråga om spridning af i lungrot afliden persons tillhörigheter.

Uti berörda inom Andra Kammaren afgifna motion, n:o 184, hade herr *J. Nilsson* i Sorröd föreslagit, att Riksdagen måtte hos Kongl. Maj:t anhålla, att Kongl. Maj:t täcktes, efter medicinalstyrelsens hörande, låta utarbета ett förslag om bestämmelser vid försäljning å auktion eller spridning på annat sätt af i lungrot afliden persons tillhörigheter, så att det helsovådliga härigenom undviktes och smittoämnen icke uppsåtligen spridas.

Utskottet hemställde i anledning af denna motion att Andra Kam- maren måtte för sin del besluta, att Riksdagen i skrifvelse till Kongl. Maj:t anhåller, det täcktes Kongl. Maj:t låta utreda, hvad som skulle kunna göras för att förhindra, att tuberkulos utbredes efter i sådan sjukdom aflidne personer, derigenom att deras nedsmittade tillhörig- heter spridas bland allmänheten; och att Kongl. Maj:t sedan till Riks- dagen täcktes framlägga förslag till bestämmelser i nämnda syfte.

Efter föredragning af utlåtandet anförde

*Angående
bestämmelser
i fråga om
spridning af i
lungrot af tiden
personers till-
hörigheter.
(Forts.)*

Herr Holmgren i Varnhem: Herr talman, mine herrar! Oaktadt här föreligger ett betänkande af ett tillfälligt utskott, gående ut på att tillstyrka Riksdagen en skrifvelse till Kongl. Maj:t i det syfte, som den föreliggande motionen angifver, vågar jag dock inför kammaren uttala mina stora betänkligheter öfver att i frågor sådana som den föreliggande ingå med skrifvelse till Kongl. Maj:t: det förefaller mig vara alldeles själfklart, att då man skrifver till Kongl. Maj:t, liksom då enskilda personer skrifva till hvarandra, man för det första bör angifva, hvad man vill, då man skrifver, och för det andra åtminstone i någon mån söka antyda det sätt eller de utvägar man vill föreslå för att vinna det ifrågavarande ändamålet. Det går enligt min uppfattning icke an att säga till Kongl. Maj:t: Det föreligger ett missförhållande beträffande försäljningen af i tuberkulos afidne personers egendom, men Eders Kongl. Maj:t skall vara god ordna om auktionen af denna qvarlätenskap. Att säga så vore en brist i vanlig höflighet. Detta var den första anmärkningen, som jag ville göra med afseende på den föreliggande motionen och betänkandet.

Ser man nu vidare, mina herrar, på hvarom fråga är, så finner man, att det endast gäller en utredning af hvad som skulle kunna göras för att förhindra att tuberkulos utbreder efter i sådan sjukdom afidne personer, derigenom att deras nedsmittade tillhörigheter spridas bland allmänheten. Utskottet har utlåtit sig så, att denna förfärande smitta sprides icke endast genom att afidne tuberkelsjuke personers qvarlätenskap kommer ut i världen, utan äfven genom de tuberkulöses upphostningar, som innehålla tuberkelbaciller i riklig mängd. Mig synes det därför innebära vida större fara, att levande tuberkulöses tillhörigheter spridas, än att detta sker med i tuberkulos afidnes tillhörigheter. Ty så vidt jag vet, bruka icke afidna personer hvarken hosta eller spotta, men det kan ju hända, att utskottets medlemmar ha sig bekant slika förhållanden. Det är enligt mitt förmenande, mine herrar, betänkligt att, då man vill något godt, begränsa det till något så mikroskopiskt som här, då det föreslås blott att sörja för afidne personers nedsmittade tillhörigheter. Mig synes det klart, att om Riksdagen vill något i detta syfte, så skall Riksdagen anslå så eller så många hundratusen kronor och säga: För detta belopp vilja vi, att i tuberkulos afidne personers tillhörigheter skola inköpas och å båle brännas. Detta vore, så vidt jag kan se, det enda förståndiga sätt att ordna saken. Men deremot kan jag icke finna det vara förståndigt att ålägga Kongl. Maj:t att i ifrågavarande fall blifva auktionist.

Går jag nu att betrakta motiveringen i detta utskottets betänkande, så finner jag den i många afseenden undermålig. Utskottet säger, att Kongl. Maj:t har på ett mycket varmt sätt behjertat denna fråga, att icke tuberkulosen skulle spridas ibland svenska medborgare, och visat detta intresse dermed, att jubileumfonden blifvit anslagen till sanatorier, samt att äfven Riksdagen anslagit medel för samma ändamål. Men detta har väl skett i syfte, att många sjuka skulle bli friska, och att de hvarken skulle smitta ned sig själfva eller sina medmenniskor. Således kan detta icke vara något stöd för föreliggande åtgärd.

Vidare har utskottet tagit sig före att taxera de i lungсот affidna personerna och värderat dem till 2,500 kr. per styck. Tuberkulosen kostar, säger nemligen utskottet, landet omkring 30 millioner årligen, emedan omkring 12,000 personer årligen dö deraf. Det är nu en mycket vanskelig sak, mine herrar, att bestämma ett visst pris på hvarje död eller lefvande menniska, och det skulle vara intressant att veta, ur hvilken källa utskottet öst i föreliggande fall. Jag har sett, att en doktor Kiær och en doktor Engel, föreståndare för de statistiska byråerna i Kristiania och i Sachsen, värderat en fullt frisk och arbetsför yngling vid 18 år till 17,000 kronor och en qvinna af samma ålder — kvinnorna mogna ju i vanliga fall tidigare — till 14,000 kronor; men ifrån dessa herrar har utskottet tydligen icke tagit sin taxering. I alla händelser tror jag, att det är en vanskelig sak att på slika beräkningar bygga sådana skrivelseförslag som det, hvarom här är fråga, och då jag icke kan finna annat än att man bör vara höflig mot alla, enkannerligen mot Kongl. Maj:t, så synes det mig, som om man icke borde anmoda Kongl. Maj:t att bli auktionist, och får jag därför hemställa om afslag å föreliggande utskottsbetänkande äfvensom å motionen.

*Angående
bestämmelser
i fråga om
spridning af i
lungсот affidna
personers till-
hörigheter.
(Forts.)*

Herr Björck: Herr talman, mine herrar! Det ämne, som det föreliggande utskottsutlåtandet behandlar, är verkligen af allt för allvarsam natur för att rätt lämpa sig för ett skämtsamt tal. Jag skall därför lemna allt det skämtsamma i herr Holmgrens anförande å sido och genast gå in på det allvarsamma i saken.

Hvad först beträffar herr Holmgrens anmärkning, att den af utskottet föreslagna skrivelsen skulle innebära en ohöflighet mot Kongl. Maj:t, så vågar jag hysa den uppfattningen, att det icke innebär någon ohöflighet att öfverlemnna utredningen till den, som bäst är i tillfälle att verkställa den.

Det var äfven förra året tal om denna sak. Då begärde motionsnären, att det skulle utfärdas ett direkt förbud mot spridande bland allmänheten af i tuberkulos affidna personers tillhörigheter, och jag talade då emot motionen, emedan jag ansåg, att man icke kunde på rak arm komma fram med ett detaljeradt förslag i denna fråga, i synnerhet då detta var af så rigorös natur som det då föreliggande. Deremot anser jag det icke för mycket begärdt att hos Kongl. Maj:t anhålla, att Kongl. Maj:t ville låta utreda denna invecklade fråga.

Det är nemligen icke blott den fråga, som här föreligger i motionen, som det kan blifva tal om, ty det är blott en obetydlig del af den stora tuberkulosfrågan, men visst icke hela denna fråga. Hade utskottet haft motionsrätt, så hade utskottet därför velat utvidga motionen och framlägga förslag om skrivelse till Kongl. Maj:t med begäran om utredning af hvad som kunde göras mot tuberkelsmittans utbredande i allmänhet. Ty, mine herrar, vi få icke tro, att det gjorts tillräckligt mot tuberkulosen genom inrättandet af dessa sanatorier, hvilka endast kunna upptaga en liten del af de lungсотssjuka. Det kommer alltid att återstå en stor del tuberkulösa, som sprida smittan vidare.

Angående
bestämmelser
i fråga om
spridning af i
lungshot aftiden
persons till-
hörigheter.
(Forts.)

Den föregående talaren har också uttalat en undran, hvarifrån utskottet fått sina uppgifter angående den ekonomiska skada, som lungshoten åstadkommer. Till svar härpå vill jag meddela, att dessa uppgifter ingingo i motiveringen till motionen om särskildt anslag till ett lungshotssanatorium i södra Sverige, hvilken motion af en massa medlemmar i båda kamrarna förra året framlemnades. Dessa motionärer åter hafva tagit sina uppgifter från svenska läkaresällskapets utredning. Det är här naturligtvis icke fråga om någon personvärdering, men klart är ju, att när 12,000 personer årligen borttryckas, så blifva derigenom en stor mängd enkor och barn oförsörjda, och detta innebär tydligtvis en nationalförlust. Vi känna ju, hvilka förluster vi göra genom att tuberkulosen angriper kreatursstammen. I fråga om de förluster, som tillfogas landet genom att tusentals människor årligen dö i lungshot, måste siffrorna naturligtvis bli mer eller mindre approximativa, men de äro icke mindre talande för det, och jag tror, att om man skall göra någon anmärkning mot de här anförda siffrorna, så är det väl snarare, att de äro för låga, än att de äro för höga.

Nu har motionären denna gång framkommit med en begäran om utredning i frågan. Jag vet från min hembygd, huru det klagas öfver — och erfarenheten från andra orter torde ej heller jäfva det — att smittan sprides på det sätt i motionen omnämnes, nemligen derigenom att tuberkulösa personers nedsmittade tillhörigheter spridas bland allmänheten. Utskottet har ansett, att man icke borde helt och hållet strypa motionen, utan låta den framkomma till den kraft och verkan den hafva kan. Och då utskottet velat öfverlemna till Kongl. Maj:t att företaga utredning angående denna sak, så har utskottet hoppats, att när Kongl. Maj:t får frågan om hand, Kongl. Maj:t icke måtte stanna vid hvad som närmast i skrifvelsen beröres, utan gå vidare och utreda i sin helhet frågan, hvad som kan göras för att motarbeta den mest mördande af alla de sjukdomar, som härja vårt land.

Jag ber att få yrka bifall till utskottets förslag.

Häruti instämde herr *Sandqvist*.

Sedan öfverläggningen härmed förklarats afslutad samt herr vice talmannen gifvit proposition å de framställda yrkandena, biföll kammaren utskottets hemställan; och skulle detta beslut, jemlikt 63 § 3 mom. riksdagsordningen, delgifvas Första Kammaren.

§ 13.

Angående
lagstiftning
i fråga om
socken-
bibliotek.

I ordningen dernäst förekom till behandling *lagutskottets* utlåtande, n:o 31, i anledning af väckt motion om skrifvelse till Kongl. Maj:t angående lagstiftning i fråga om sockenbibliotek.

Herr *S. J. Boëthius* hade uti ifrågavarande motion hemställt, att Riksdagen måtte genom skrifvelse till Kongl. Maj:t begära, det Kongl.

Maj:t täcktes låta utarbета och för Riksdagen framlägga förslag om sådana ändringar i nu gällande kommunallagar, att dels klarhet må vinnas angående frågan, under hvilka kommunala myndigheter sockenbiblioteksinstitutionen sorterar, dels bättre garantier erhållas för denna institutions vård och utveckling.

*Angående
lagstiftning i
fråga om
socken-
bibliotek.
(Forts.)*

Utskottet hemställde emellertid att herr Boëthius' ifrågavarande motion icke må till någon Riksdagens åtgärd föranleda.

Sedan utskottets hemställan blifvit uppläst, lemnades på begäran ordet till

Herr Boëthius, som anförde: Herr vice talman, mina herrar! Ehuru jag nog inser, att det är ett vanskligt företag att uppträda mot ett enhälligt lagutskott, så är emellertid, enligt min uppfattning, den fråga jag väckt så vigtig, att jag ändå icke vill låta den i tysthet begravas, och därför ber jag kammaren ursäkta, att jag yttrar några ord.

Utskottets hufvudsakligaste skäl för sitt afslagsyrkande är nu det, att det ej finnes någonstädes stadgadt, det sockenbibliotek skola finnas i alla kommuner. Jag vill nu medgifva, att så är också förhållandet; men enligt min uppfattning borde det icke vara så. Enligt min uppfattning är nemligen frågan om folkbibliotek så ytterst vigtig, en sådan stor fråga för vårt folk, att arbetet på vårt folkskoleväsendes utveckling utan samtidigt tillgodoseende af de mindre bemedlade klassernas behof af för dem lämplig läsning är såsom att göra en klocka utan kläpp. Ja, det är än värre, ty, mina herrar, om man försummar att bland dessa klasser sprida tillfällen till god läsning, så fins det nog sådana, som icke försumma tillfällen att bland dem sprida dålig läsning. Denna sak — frågan om folkbiblioteken — synes mig därför böra ställas i allra närmaste sammanhang med folkskoleväsendet. Till min glädje finner jag också, att folkskolans målsmän hafva fått syn på detta. På ett folkskolläraremöte, som i fjol hölls i Norrköping, bragtes denna fråga på tal, och af de närvarande erkändes allmänt samt framhölls vigten och nödvändigheten af folkbiblioteks inrättande.

I sjelfva verket skulle man kunna anmärka mot min motion, att den icke är tillräckligt vid, enär det egentligen blott är landskommunerna, som af densamma beröras. Detta beror emellertid derpå, att beträffande stadskommunerna gäller verkligen i någon mån ett skäl, som utskottet anført för afslag, nemligen att många kommuner "till följd deraf att deras behof af bibliotek är på annat sätt tillgodosedt, icke inrättat några dylika bibliotek". Ja, hvad städerna beträffar, så finnas der ofta — då icke myndigheterna sjelfva tagit hand om saken — enskilda t. ex. föreningar, som anskaffat folkbibliotek, och der står man således i detta afseende icke så blottställd som å landsbygden, när icke myndigheterna derstädes ingripa. — Dessutom är det svårare att ordna frågan om kontroll öfver dessa i städerna befintliga frivilliga bibliotek, och äfven af detta skäl har jag icke vidrört dem i min motion. Men dermed har jag visst icke ansett,

Angående
lagstiftning i
fråga om
socken-
bibliotek.
(Forts.)

att uti städerna allt skulle vara väl bestäldt i detta afseende. Det framhölls också på det folkskolläraremöte, hvarom jag nyss talat, att med folkbiblioteken i städerna borde vara förenade läsesalar. I denna riktning uttalade sig också mötet, och om detta är jag för min del ense.

Men om jag också för egen del anser det vara önskligt, att det åläge hvarje kommun att anskaffa folkbibliotek, så vill jag dock framhålla, att *sådant icke är i min motion påyrkad*. Ty, mine herrar, hvad är det, som jag i min motion begär? Jo, att man skulle genom en skrivelse till Kongl. Maj:t anhålla, "det Kongl. Maj:t täcktes låta utarbета och för Riksdagen framlägga förslag om sådana ändringar i nu gällande kommunallagar, att dels klarhet må vinnas angående frågan, under hvilka kommunala myndigheter sockenbiblioteksinstitutionen sorterar, dels bättre garantier erhållas för denna institutions vård och utveckling".

Således har jag begärt, för det första, att otydligheter och motsägelser i nu gällande lagstiftning skola aflägsnas och, för det andra, att bättre garanti må vinnas för ifrågavarande institutions utveckling. Detta är icke detsamma, som att införa en obligatorisk skyldighet för hvarje socken att hafva ett sockenbibliotek.

Nu säger emellertid utskottet, hvad angår den första synpunkten, eller att saken icke skulle vara klar: Jo, det är alldeles klart, att sockenbiblioteken sortera under kommunalnämnderna och kommunalstämmorna, och detta därför, att sockenbiblioteksinstitutionen icke är uppräknad i den paragraf, som afhandlar hvad som skall lyda under kyrkostämman samt kyrko- eller skolråd. Detta resonnement är emellertid icke så absolut säkert, som utskottet förmenat. Jag skall nemligen be att från ett annat område få anföra en händelse, som timade för icke så länge sedan, det var i fjol. I en stad hade man på kyrkostämman beslutit anslå medel till diakonissors anställande. Öfver detta beslut anfördes klagomål, på den grund att diakonissväsendet icke stode uppräknadt bland de ärenden, som lyda under kyrkostämmans behandling. Kongl. Maj:t har emellertid förklaradt beslutet lagligt, detta därför att diakonissinstitutionen stode i så nära sammanhang med det kyrkliga lifvet. — Samma resonnement borde mutatis mutandis kunna användas i fråga om sockenbiblioteksinstitutionen: denna står ju i nära sammanhang med den under kyrkostämmans område hörande folkundervisningen.

Men äfven om det skulle vara alldeles klart, att folkbiblioteken lyda under kommunalstämmorna, förefinnes det en oklarhet i nu gällande lagstiftning, ty folkskolestadgan ålägger *skolrådet* att befrämja inrättandet och begagnandet af sockenbibliotek, och den för folkskoleinspektörerna gällande instruktionen ålägger desse att utöfva kontroll öfver sockenbiblioteken. Här är det visserligen fråga om administrativa förordningar, men det är ju i alla fall föreskrifter, som ålägga nyssnämnda myndigheter att utöfva uppsigt öfver sockenbiblioteksinstitutionen. Skall emellertid denna lyda under kommunalnämnd och kommunalstämma, så böra väl de förra myndigheterna ej hafva något med saken att skaffa. Följden af denna oklarhet har också blifvit den,

att folkskoleinspektörernas kontroll öfver sockenbiblioteken blifvit så godt som illusorisk.

Men, säger utskottet, — jag går nu vidare —: allt är väl bestäldt som det nu är; man har icke hört att sockenbiblioteksinstitutionen lidit af kommunalnämndens förvaltning. Mine herrar, jag ber om ursäkt för det jag härutinnan har en annan uppfattning. Det höres från så många ställen i vårt land, att sockenbiblioteksinstitutionen är stadd på retur, och detta har inträffat just från den tid, då man genom Kongl. Maj:ts i min motion relaterade utslag fick prejudikat på att denna institution lyder under kommunalnämnden. Jag uttalar dermed ingen förebräelse mot kommunalnämnderna, de hafva ju så mycket annat att tänka på och äro ju förfrigt icke så lämpligt sammansatta för att kunna fatta beslut angående sockenbiblioteken, och därför har helt naturligt denna angelägenhet många gånger fått stå tillbaka för andra.

Utskottet säger nu vidare: Kommunalnämnderna kunna ju tillsätta särskilda biblioteksstyrelser. Ja, naturligtvis kunna de det, och finnes hos kommunalnämnderna intresse för biblioteket, göra de nog också så; men finnes icke sådant intresse, så får denna viktiga folkbildningsinstitution alldeles förfalla.

Genom de förslag till frågans ordnande, hvilka jag i min motion framkastat, men som naturligtvis icke äro bindande, äfven om klämman antages, skulle det för dessa biblioteks handhafvande tillsättas särskilda personer med embetsansvar, hvilka på grund deraf *måste* verka för denna viktiga folkbildningssak, och på detta sätt kunde man vinna garanti för att saken icke förfölle.

Jag har ett särskildt skäl att nu framkomma med denna motion, hvars nytta och nödvändighet jag hört från många håll framhållas, och det är, att här vid denna riksdag väckts en motion om statsunderstöd åt folkbibliotek, gående ut på att de kommuner, som ville gifva något åt sådana bibliotek skulle erhålla anslag från statsverket. Jag vet visserligen icke, huru det kommer att gå med denna motion, men jag hoppas, att den icke skall af statsutskottet utan vidare aflifvas. Jag hoppas, att svenska staten skall komma att göra något för denna viktiga fråga, och i sådant fall behöfves det en offentlig kontroll, och för att bana väg därför har jag framlagt detta förslag. Jag ber att få ännu en gång påpeka att, om kammaren nu antager klämman i mitt förslag, det dermed icke är sagdt, att det skall finnas sockenbibliotek i alla kommuner, men dermed är en möjlighet beredd att en ordinarie styrelse inrättas på de orter, der anslag för sådant ändamål kunna beviljas. På dessa grunder skall jag anhålla att få yrka bifall till det af mig framställda förslag, hvilket återfinnes uti utskottets betänkande på sidan 4, andra stycket.

Innan jag lemnar ordet, så vill jag tillägga att, ehuru det är mycket möjligt att min motion icke kommer att af kammaren bifallas, jag likväl ansett det vara min pligt att såväl genom densamma som genom hvad jag nu yttrat söka hålla vid lif det intresse, som förefinnes för denna för vår folkbildning så viktiga fråga. Skulle jag bland de många inom kommunerna inflytelserika män, som finnas

*Angående
lagstiftning i
fråga om
socken-
bibliotek.
(Forts.)*

Angående
lagstiftning i
fråga om
socken-
bibliotek.
(Forts.)

samlade i denna sal, hafva genom denna min motion väckt något intresse för frågan, så anser jag mig i alla händelser hafva utträttat en god sak.

Herr vice talman, jag anhåller såsom sagdt att få yrka bifall till mitt förslag.

Vidare yttrade:

Herr Husberg: Jag skall be att få instämma uti det sista yttrande, som motionären fälde, då han uttalade den förhoppning, att, om genom hans motion en allmänare uppmärksamhet skulle väckas bland inflytelserika män inom kommunerna på sockenbiblioteken och angelägenheten att befrämja dessas utveckling, dermed vore mycket vunnet. Jag tror i likhet med honom, att sockenbiblioteksinstitutionen är af stor betydelse och en angelägenhet, som förtjenar att befrämjas. Jag har emellertid inom utskottet deltagit i den mening, som uttalat sig afstyrkande för motionärens förslag, och jag skall nu anhålla att gent emot motionären få yttra några ord.

Motionären har i första hand begärt, att Riksdagen skulle skriva till Kongl. Maj:t för att få undanröjd den tveksamhet vid tillämpningen af gällande lagstiftning, som för närvarande enligt hans åsigt skulle råda derom, huruvida handläggningen af ifrågavarande ärenden skulle tillkomma kommunalstämma eller kyrkostämma. I enlighet med det utlåtande, som lagutskottet i detta ämne afgifvit, och det prejudikat, som är af Kongl. Maj:t meddeladt, torde man dock kunna anse såsom afgjort, att dessa ärenden tillhöra kommunalstämmas handläggning. Motionären har visserligen i sitt anförande egentligen icke bestridt en sådan uppfattning, men han anser dock, att äfven om dessa ärenden tillhöra kommunalstämma, så återstår en verklig tvekan angående skolrådets ställning till ifrågavarande institution, emedan skolrådet uti folkskolestadgan ålägges att befrämja inrättandet af sockenbibliotek. Ja, låt vara att skolråden fått en sådan uppgift sig ålagd. Jag kan icke finna, att derigenom har inkommit någon otydlighet i lagstiftningen. Skolråden söka att verka för detta ändamål så godt som skolrådet och dess ledamöter kunna, låt vara att högsta beslutanderätten i afseende å dessa frågor tillkommer en annan myndighet.

Motionären framhöll uti sitt anförande såsom en hufvudpunkt af hvad han beträffande denna fråga önskade, att sockenbiblioteken skulle vara obligatoriska för kommunerna, att det skulle åläggas dem och helst vara en skyldighet för dem att inrätta sådana. Af hvad jag nu hörer motionären här framför mig yttra erfar jag, att han förnekar, att så varit hans mening, men, såvidt jag kunde uppfatta, var det åtminstone för honom ett önskemål, att så skulle blifva förhållandet. Så långt torde väl lagstiftningen ändå icke kunna gå. Äfven om det anbefaldes kommunerna att inrätta sådana bibliotek, så vore det omöjligt från lagstiftningens sida att föreskrifva vissa regler om dessa bibliotek, deras innehåll och deras dimensioner. Jag tror, att det är riktigast att låta detta vara beroende på de särskilda kommunernas fria initiativ och det intresse, som inom dessa kan förefinnas. Då

motionären nu menade sig icke vilja påyrka, att dessa bibliotek skulle vara obligatoriska för kommunerna, så har han rätt i hvad han sade, "att ett sådant åläggande innebär icke ovilkorligen min motion". Han vill öfverlemna frågan till Kongi. Maj:t i ett vida allmännare skick, men nog var det hans yttersta tanke, att biblioteken skulle vara obligatoriska. Ställer sig emellertid motionären på den mening, att sockenbiblioteken böra vara frivilliga, så öfverensstämmer motionärens åsigt med den nuvarande lagstiftningen i denna punkt, eller att det må vara fritt för de särskilda kommunerna att inrätta sockenbibliotek eller icke.

Motionären nämnde vidare i sitt anförande, att klämman af hans motion är så affattad, att denna fråga genom antagande af densamma hänskjutits i hela sin vidd till Kongl. Maj:ts afgörande, men jag ber att få fästa uppmärksamheten derpå, att de särskilda sätt att ordna denna fråga, som motionären i sin motion föreslagit, har utskottet bemött såsom mindre lämpliga. Utskottet menar, att det är mindre lämpligt att t. ex. tala om en biblioteksstyrelse, som ovilkorligen skall sortera under kommunalnämnden o. s. v., och motionären har i sitt senaste anförande egentligen icke bemött utskottets yttrande mot hans detaljförslag. Han har tvärtom sagt, att, låt vara att dessa af mig framlagda förslag i detalj icke äro de bästa, Kongl. Maj:t må kunna finna något annat. Men jag intager samma ståndpunkt som nyss: är det vid sådant förhållande icke bättre att låta det vara såsom det nu är, att icke intvinga sockenbiblioteksinstitutionen i någon af Kongl. Maj:t på förhand gifven reglering, utan öfverlemna åt de särskilda kommunerna att ordna saken så som befintliga intressen kunna påkalla såsom bäst och lämpligast.

Motionären beklagade, att sockenbiblioteksinstitutionen på senaste tiden hade blifvit lidande, att den var så att säga på retur, och han ville ställa detta förhållande i sammanhang med ett af Kongl. Maj:t år 1867 meddeladt prejudikat, euligt hvilket hithörande frågor skulle lyda under kommunalstämma och kommunalnämnd. Det är ju mycket möjligt, att från denna tid en tillbakagång i sockenbiblioteksinstitutionen egt rum, men huruvida detta sammanhänger med eller beror på att denna fråga från den tiden ansetts tillhöra kommunalstämman, det förefaller mig tvifvelaktigt. Det finnes naturligen på landet ett ganska stort läsebehof, hvilket behof växer för hvarje dag, men vi skola ihågkomma, hvilken betydande tidningspress vi i våra dagar hafva. Det ligger mycket nära till hands att antaga, att den, som nu läser tidningspressens alster och dylikt, förut tillfredsstälts af biblioteken, och att bibliotekens anlitage blifvit mindre till följd af den tidskrifts- och tidningsläsning, som nu eger rum. Detta kan man mycket väl tänka sig såsom en förklaring, som kan vara ganska plausibel. Det kan således vara tvifvelaktigt, huruvida tillbakagången i sockenbiblioteksinstitutionen beror af ärendenas öfverflyttning till kommunalstämman och kommunalnämnden. Kyrkoherden är ju ordförande i kyrkostämman, och skolrådets öfriga ledamöter äro ju ledamöter i kommunalstämman. Är det nu så, att de verkligen vilja verka för sockenbiblioteks inrättande, så böra de väl kunna åstadkomma en majoritet lika väl på en kommunalstämma som på en kyrkostämma och i skolrådet.

*Angående
lagstiftning i
fråga om
socken-
bibliotek.
(Forts.)*

Angående
lagstiftning i
fråga om
socken-
bibliotek.
(Forts.)

Motionären yttrade, att det vore önskligt, om den motion, han nu framlagt, kunde bereda väg för de förslag om statsunderstöd åt folkbibliotek, hvarom fråga blifvit väckt, och att det skulle vara särskildt med afseende å den för detta ändamål behöfliga kontroll af vigt att nu i denna fråga skrifva till Kongl. Maj:t. Jag tror dock att, om det blir fråga om statsunderstöd åt folkbibliotek, denna fråga bör behandlas särskildt för sig. Är det lämpligt att slå in på den vägen, så må Riksdagen gå denna väg. Med afseende å sockenbiblioteken och såsom saken nu står, då vi icke hafva att besluta om statsbidrag, tror jag, att det är bäst att stanna vid utskottets hemställan och öfverlemna denna fråga åt kommunerna utan att från statens sida reglerande ingripa i den frihet, de för närvarande hafva.

Herr Hammarlund: Den föregående talaren har i likhet med lagutskottet framhållit, att det är fullt tydligt och klart, att frågor rörande de på landsbygden inrättade s. k. sockenbibliotek skola behandlas på kommunalstämma. Det är möjligt, att denna sak är fullt klar ur juridisk synpunkt; derom vill jag icke tvista med utskottet. Men jag vill dock påpeka, att i så fall finnes det många lagbrytare i vårt land. Är det så, att det gäller på landsbygden, att kyrkostämna icke har någon befogenhet att anslå medel för bibliotek, så har den det naturligtvis icke heller i städerna, eftersom kyrkostämmoförordningen för städerna är i detta afseende lika den för landsbygden. Jag ber då att få påpeka, att t. ex. i sex af hufvudstadens åtta församlingar finnas särskilda bibliotek, upprättade och underhållna af församlingarnas kyrkostämmor. Huru skulle för öfrigt här sådana bibliotek kunna komma till stånd, om icke kyrkostämmorna hade rättighet att anslå medel härtill, och om man vill hafva ett dylikt bibliotek särskildt för hvarje församling? Till sådana kunde icke gerna stadsfullmäktige bevilja medel; och någon annan institution för denna församlingsangelägenhet finnes icke här i Stockholm.

Men det är icke endast i städerna, som det finnes lagbrytare i detta hänseende, utan äfven på landsbygden har det icke ingått i folkmedvetandet detta, att saken är en angelägenhet, som tillkommer endast kommunalstämman och som kyrkostämman icke har med att göra. Enligt folkskoleinspektörsinstruktionen skall folkskoleinspektören genom skolrådet inhemta kännedom om huruvida i de olika församlingarna sockenbibliotek finnas, och huru de begagnas. Jag tillåter mig att påpeka, att en af folkskoleinspektörerna har i sin senaste berättelse upprättat en tablå öfver huru det är staldt med sockenbiblioteken i hans folkskoleinspektionsdistrikt; det är folkskoleinspektören i Södra Dalarne. Denna förteckning upptager 30 sockenbibliotek, deraf 4 i en och samma församling. Om vi se på huru dessa sockenbibliotek tillkommit, så finna vi, att 17 hafva tillkommit genom frivilliga bidrag, donationer och dylikt, 2 genom anslag af socknen och frivilliga bidrag, ett genom anslag af bränvinsmedel och ett genom anslag af hundskattemedel och endast ett enda genom beslut på sockenstämma. Ett har tillkommit genom kyrkostämmas beslut, ett på

initiativ af pastor — och då är det troligt, att det beslutats på kyrkostämman — och om sex finnes icke någon uppgift.

Hvad angår tillsynen af desamma meddelar inspektören, att icke mindre än 12 stå under skolrådet eller af skolrådet utsedd styrelse; 3 förvaltas af organisten eller klockaren och 1 af pastor. Således stå 16 under så att säga kyrklig tillsyn; deremot 8 under kommunalnämnden och 6 under af kommunalstämman tillsatt styrelse. Det är alltså icke hälften, som står under den så att säga världsliga styrelsen.

Att det råder en oklarhet med afseende på hvilken myndighet som skall hafva hand om sockenbiblioteken, är alltså uppenbart. Och denna oklarhet är icke att undra på, när icke något finnes nämnt i kommunalstämмоförordningen om sockenbibliotek, utan de enda ställen, der de omnämnas, äro folkskolestadgan och instruktionen för folkskoleinspektörerna. Skolrådet skall enligt folkskolestadgan befrämja inrättandet och begagnandet af socken- och skolbibliotek och tillse, att lämpliga böcker anskaffas. Men huru skall det kunna göra detta, när det är en helt annan myndighet, som beviljar penningar, och denna myndighet kan säga: "Det är vi, som sköta denna sak huru vi behaga, det hafven I intet med att göra."

Skall skolrådet kunna utföra sitt uppdrag med afseende på sockenbiblioteket, så måste det hafva behöflig befogenhet dertill. Får man nu anse det afgjort, att biblioteken stå under kommunalnämnden, så har skolrådet ingen i lagen anvisad väg att fullgöra hvad i författningen ärläggas detsamma, ty något samarbete mellan kommunalnämnden och skolrådet finnes ju ingenstädes föreskrifvet.

Det var, såsom en föregående talare påpekat, en tid, när sockenbiblioteken omhuldades på det allra varmaste. Men nu äro de stadda på förfall — det kan ej bestridas. De behöfva tydligen upphjelpas, och det vore en god sak, om Riksdagen ville dertill medverka. Det finnes väsentligen två sätt, hvarpå detta kan ske. Det ena är att gifva dem bättre omvårdnad, och det är detta, herr Boëthius har motionerat om. Det andra är att gifva dem understöd af staten, och detta hafva herrar Kronlund och Centerwall motionerat om. Båda dessa motioner äro i hög grad beaktansvärda.

Det är möjligt, att det är teoretiskt riktigt, att sockenbiblioteken lyda under kommunalstämman, såsom den föregående talaren påpekade. Men för mig är vid hvarje frågas afgörande den sypunkten viktigast: hvad är praktiskt? Det kan ju icke nekas, att frågan om upprättande och främjande af sockenbibliotek på det närmaste sammanhänger med frågan om folkundervisningens befrämjande. Det är en art folkupplysning detta, och då synes det mig mest praktiskt, att, så länge som folkskola och skolråd stå under kyrkostämman, man också låter denna sammanhängande sak följa med och stå under kyrkostämman. Endast så blir det möjligt att främja bibliotekens utveckling, så vidt jag kan finna.

Motionären har således haft fog för sin framställning. Men utskottet och den föregående talaren hafva så starkt pointerat, att det är fullt klart nu, att kommunalstämman och icke kyrkostämman skall hafva hand om detta. Och är detta redan nu klart, är det kanske icke

*Angående
lagstiftning i
fråga om
socken-
bibliotek.
(Forts.)*

Angående
lagstiftning i
fråga om
socken-
bibliotek.
(Forts.)

rigtigt att, såsom motionären föreslagit, skrifva till Kongl. Maj:t och begära, att Kongl. Maj:t skall framlägga förslag, så att det *blir* klart, under hvilken myndighet sockenbiblioteksinstitutionen bör sortera. Om emellertid kammaren intresserar sig för sockenbiblioteksinstitutionen och anser, att något bör göras i detta afseende — ehuru det endast kan bli en opinionsyttring, eftersom Första Kammaren redan bifallit lagutskottets utlåtande — så skall jag tillåta mig hemställa, om icke kammaren ville på det sätt bifalla den föreliggande motionen,

“att Riksdagen måtte genom skrifvelse till Kongl. Maj:t begära, det Kongl. Maj:t täcktes låta utarbета och för Riksdagen framlägga förslag om sådana ändringar i nu gällande författningar, att bättre garantier erhållas för sockenbiblioteksinstitutionens vård och utveckling.”

Om en sådan skrifvelse aflätes, finge naturligtvis Kongl. Maj:t taga under öfvervägande, hvad som vore att göra för bättre vård och utveckling af sockenbiblioteken. Och jag tager för gifvet, att Kongl. Maj:t skulle komma till det resultat, att det nog vore bäst att låta kyrkostämman och skolråd taga denna sak om hand. Men det finnes i mitt förslag ingenting angifvet derom, utan det blefve beroende på den utredning, som naturligtvis skulle föregå frågans slutliga lösning.

Jag anser för min del, att då det är klart, att här någonting bör göras, kan icke kammaren gerna ställa sig helt och hållet afvisande mot saken. Och därför tillåter jag mig att hemställa om proposition på bifall till herr Boëthii yrkande med den af mig nu föreslagna ändringen.

Uti detta anförande instämde herr *Berg*.

Friherre Barnekow: Herr talman, mina herrar! Motionären tyckes i synnerhet vilja klandra angående sockenbiblioteken, om hvilka det förut varit olika meningar, huruvida de sorterades under kyrkostämman eller kommunalstämma — han vill klandra, att det nu finnes prejudikat på, att de höra under kommunalstämma. Och vidare sade han, att när de höra under kommunalstämma, så öfverensstämmer det icke med den förordning, som ålägger skolrådet att hafva hand om detta. Då jag tillhör en kommun, som har ett mycket stort sockenbibliotek, så skall jag be att få meddela min erfarenhet härutinnan.

Vi hafva visserligen förut i denna kommun haft dessa frågor behandlade vid kyrkostämman; ty vi ansågo, att denna var närmast dertill. Men sedan det blifvit bestämdt, att dessa ärenden skulle behandlas af kommunalstämma, har jag för min del icke funnit den ringaste olägenhet deraf. Vi taga det på det sättet, att ärendet behandlas på kommunalstämman. Denna utser då styrelse för sockenbiblioteket, och i regeln blir det skollärare eller medlemmar af skolrådet. Dessa äro redovisningsskyldiga inför kommunalstämman liksom förut inför kyrkostämman. Men vi hafva icke funnit något men deraf, utan denna institution omfattas fortfarande med samma intresse under kommunalstämman, som när den lydde under kyrkostämman.

Jag anhåller därför om bifall till lagutskottets förslag.

Herr Byström: Herr talman, mina herrar! Jag är icke af samma mening som motionären i ett afseende, ehuru jag gillar och instämmer i åtskilligt annat af hvad han sagt så väl i motionen som nu vid föredragningen af ärendet i kammaren.

För några dagar sedan förekom här i kammaren en diskussion om, huruvida man borde hafva kvar det stadgandet, att kyrkoherden skulle vara sjelfskrifven ordförande i skolrådet. Då var det flere af oss, som ansågo, att han borde väljas liksom många andra ordförande. Det hindrar ju icke, att kyrkoherden kanske i de flesta fall blefve vald till ordförande. Jag anser nu, att det icke är riktigt från deras eller vår synpunkt, som talade för denna motion, att hänvisa handhafvandet af sockenbiblioteksinstitutionen från kommunalstämman, dit ärendet enligt Kongl. Maj:ts mening rätteligen hör, till kyrkostämman; ty derigenom komme man att utestänga åtskilliga, som icke hafva rösträtt vid kyrkostämman, från inflytandet på denna fråga.

Jag har endast velat i korthet eriura om detta; och under det jag för öfrigt i väsentliga delar instämmer i hvad herr Husberg anfört i detta ärende ber äfven jag, herr greve och talman, att få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr Boëthius: Herr vice talman, mina herrar! Med afseende på herr Husbergs yttrande vill jag blott säga, att jag anser visserligen önskligt, om detta vore en kommunal skyldighet; men jag har icke yrkat derpå. Hvad mitt yrkande går ut på är framför allt, att man bör hafva garantier för att inom kommunen skola finnas personer, som på grund af sin embetsmannaställning äro skyldiga att intressera sig för denna sak.

Hvad nu den fråga angår, som herr Byström talat om, vill jag icke inlåta mig på den. Jag utgår från det närvarande förhållandet, enligt hvilket skolrådet lyder under kyrkostämman; och jag har med flit undvikit att tala om kyrkoherden, utan sagt "skolrådets ordförande".

Men det måste jag anse, att mellan frågan om folkbibliotek och folkskoleväsendet finnes och måste finnas ett organiskt sammanhang.

Slutligen vill jag säga, att det ändringsförslag, som herr Hammarlund framlagt, skall jag gerna acceptera, då för mig hufvudsaken är, att något göres för befrämjande af denna institution. Jag skall således be att få återtaga mitt förra yrkande och förena mig med herr Hammarlund.

Herr Andersson i Helgesta: Att sockenbiblioteken äro af stor betydelse för dem, som vilja inhemta kunskap, det är ju en sak, som vi alla erkänna och som bevisas deraf, att i de allra flesta kommuner sockenbibliotek inrättats. Inom den socken, jag tillhör, har sedan mycket lång tid tillbaka funnits ett dylikt bibliotek, och der finnes, såsom motionären önskar, en biblioteksstyrelse, ehuru utsedd på kommunalstämma, hvilken styrelse har utgjorts af skollärare. Detta sockenbibliotek har uppstått på frivillighetens väg, och jag tror för min del att, om man skulle pressa in denna institution i en viss form, det

*Angående
lagstiftning
fråga om
socken-
bibliotek.
(Forts.)*

Angående
lagstiftning i
fråga om
socken-
bibliotek.
(Forts.)

goda måhända skulle hämmas. Jag anser därför, att utskottet uttalat en riktig åsigt, då utskottet säger:

“Att intvinga sockenbiblioteksinstitutionen uti en viss bestämd, för hela vårt land gemensam form torde ingalunda gagna saken, utan utskottet håller före, att ifrågavarande institution bäst befrämjas derigenom att den, utan att bindas af detaljerade lagbestämmelser, får utveckla sig fritt och otvunget, dervid det enskilda intresset och initiativet till fullo kunna göra sig gällande, samt de olika förhållandena å hvarje särskild ort kunna tagas i betraktande vid ordnande af sockenbibliotekens angelägenheter och förvaltning.”

Jag tror icke, såsom motionären påstår, att dessa bibliotek skötas så illa. Det är ju möjligt, att detta har varit förhållandet på några ställen, men på de flesta platser skötas de nog med mycket intresse.

Jag anhåller att få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr Andersson i Löfhult: Inom den socken jag tillhör har sedan mera än 30 år tillbaka funnits ett sockenbibliotek, och der ha alltid sådana ärenden behandlats på kommunalstämman. Dessutom har det utsetts en styrelse för detta bibliotek, i hvilken styrelse vanligen invalts ordföranden i kyrko- och skolråd, en skolrådsledamot och möjligen någon annan. Skolrådsledamoten har alltid varit föreståndare för biblioteket, han förer räkenskaperna, hvilka sedermera öfverlemnas för granskning till kommunalstämman. Jag har aldrig hört, att någon olägenhet uppstått deraf, att dessa ärenden behandlats på kommunalstämman, eller att någon dispyt emellan kommunalstämma och kyrkostämma i detta afseende förekommit.

Äfven i kringliggande församlingar har hvarje kommun sitt bibliotek och förhållandena härutinnan ordnade på samma sätt. Somliga hafva sammanskjutit penningar till inköp af böcker och en del hafva fått skänker vare sig i penningar eller böcker. Emellertid har jag aldrig hört något klagomål deröfver, att kommunalstämman behandlar detta ärende.

Men hvad motionären vill, det tyckes vara, att vi skola skrifva till Kongl. Maj:t och begära att få i lag stadgadt, att hvarje kommun skall vara skyldig att inrätta ett sockenbibliotek. Men det är väl bäst, att det får vara frihet i detta afseende, och att de kommuner, som vilja inrätta sådana, få göra det, och de, som ej vilja, få slippa. Flere kommuner kunna ju förena sig om ett bibliotek. Jag vet, att man gjort så på flera ställen, och det må de ju godt kunna göra. På samma gång jag sålunda i allo gillar lagutskottets hemställan, vill jag icke, att denna institution skall undertryckas, utan att den må utvidga sig, och att församlingarne få sköta den saken som de vilja. Jag skall således be att få yrka bifall till lagutskottets hemställan.

Herr Pettersson i Österhaninge: I likhet med lagutskottets ärade vice ordförande finner äfven jag det riktigt, att sockenbiblioteksinstitutionen är en frivillig sak, som ingen församling bör åläggas att uppehålla, om den icke sjelf önskar det. Men jag finner det också naturligt och mera egentligt, att, då skolråden hafva sig ålagdt

att utöfva vården och tillsynen öfver sockenbiblioteken, frågor om anslag till dem äfven behandlas i samband med de ärenden, som afgöras på kyrkostämman. Jag har härmed icke velat säga, att kyrkostämmans ordförande skulle vara den, som skulle få bestämmanderätten i afseende på valet af böcker, utan han bör i detta fall gå till råds med skolrådet eller med utsedda delegerade af detsamma och bör icke heller förbigå att inhemta yttrande af församlingens lärarepersonal, som har till uppgift att befrämja folkupplysningen, ett yttrande som torde kunna inhemtas vid de sammanträden, som årligen skola hållas mellan skolrådet och lärarepersonalen.

Angående lagstiftning i fråga om sockenbibliotek. (Forts.)

På de skäl, jag här i korthet antydt, skall jag be att få ansluta mig till herr Hammarlunds yrkande.

Öfverläggningen var härmed slutad. Efter af herr vice talmannen å de återstående yrkandena framställda propositioner, biföll kammaren hvad utskottet hemställt.

§ 14.

Vid föredragning vidare af lagutskottets utlåtande n:o 32, i anledning af väckt motion om ändring af 1 § i förordningen angående åtgärder till förekommande af öfverdrifven afverkning af ungskog inom Vesterbottens och Norrbottens län, blef samma utlåtande bifallet.

§ 15.

På föredragningslistan stod nu upptaget bevillningsutskottets betänkande n:o 14, i anledning af väckt motion om tullfrihet för omalen majs.

Angående tullsatsen för omalen majs.

Uti berörda inom Andra Kammaren af herr *L. Eriksson* i Bäck väckta motion, n:o 73, hade föreslagits, att Riksdagen måtte besluta borttagande af tullen å omalen majs.

På anförda skäl hemställde utskottet, att tullsatsen för omalen majs måtte nedsättas till 2 kronor för 100 kilogram.

Häremot hade reservationer afgifvits

dels af herrar Cavalli, Stephens, Almström, Philipson, friherre Klingspor, Nisser, af Burén och Wester, hvilka hemställt, att nu gällande tullsats å omalen majs måtte bibehållas oförändrad;

dels ock af herr Bergendahl, som yrkat, att hvarken den i ämnet väckta motionen eller utskottets i anledning af densamma gjorda hemställan måtte af Riksdagen bifallas.

Sedan herr vice talmannen låtit uppläsa utskottets hemställan, begärdes ordet af

Herr Bergendahl, som yttrade: Jag kan icke underlåta att uttala min stora förvåning öfver den hemställan, innevarande års bevillningsutskott gjort i afseende på majstullen, då den är alldeles mot-

*Angående
tullsatsen för
omalen majs.
(Forts.)*

satt samma utskotts hemställanden vid närmast föregående två riksdagar, oaktadt utskottet, med ett undantag, är sammansatt af alldeles samma personer nu som då. Jag är öfvertygad, att kammaren också blifvit ganska förvånad att se det utskottsbetänkande, som här föreligger; och jag föreställer mig, att äfven motionären skall vara intagen af samma känsla. Han har emellertid visat, att han haft ett mycket godt väderkorn, eller också har han allierat sig med några hemliga magter.

För min del har jag icke kunnat finna, att några särskilda omständigheter förekommit sedan den 5 april 1898, då förra årets utskottsbetänkande rörande förevarande fråga inkom till Riksdagen, ur hvilket betänkande jag vill uppläsa några belysande utdrag, som kunna försvara utskottets förändrade uppträdande. Utskottet säger der bland annat: "Om det ock, såsom herr Eriksson i sin motion framhåller, är otvifvelaktigt, att genom majstullens borttagande ett godt foderämne kunde erhållas för ett synnerligen billigt pris, torde likväl vara ovisst, huruvida icke en betydligt ökad majsimport komme att ofördelaktigt inverka på priset å inom landet odlad spannmål, men en sådan åtgärd skulle emellertid i ett annat afseende verka särdeles menligt, i det att majs, såsom ett lämpligt råämne för bränvinstillverkning, skulle i anseende till dess låga pris nästan helt och hållet utestänga användningen af potatis för sådant ändamål, hvarigenom känbara förluster skulle tillskyndas jordbrukarne inom vissa delar af landet, der till följd af jordmånens beskaffenhet desse äro hufvudsakligen hänvisade till potatisodling med åtföljande bränvinsbränning. Detta förhållande skulle sannolikt äfven bidraga dertill, att bränvinstillverkningen, som hitills hufvudsakligen utgjort en binäring till jordbruket, komme att allt mer öfvergå till storindustri, hvarigenom, förutom minskad afsättning af jordbrukets produkter, jemväl skulle blifva en följd, att det värdefulla affallet drank, som erhålles vid bränvinsbränning af säd och potatis, ej komme att på ett så lämpligt sätt tillgodogöras som under nuvarande förhållanden. "Och sedan utskottet omnämmt, att det icke kunnat biträda en af herr Persson i Rinkaby samtidigt väckt motion om förbud mot bränvinstillverkning af majs, malen eller omalen, säger utskottet: "Faran för att, genom användande af majs för tillverkning af bränvin, den för jordbruksnäringen så betydelsefulla afsättningen af dess alster till bränvinsbrännerierna skulle i väsentlig mån försvåras, kan på grund af hvad sålunda anförts enligt utskottets åsigt ej afvärjas på annat sätt än genom tull å majs" och derefter föreslår utskottet "att nu gällande tullsats å omalen majs måtte bibehållas oförändrad."

Men hur säger utskottet i år? Jo, utskottet säger bland annat: "Ett billigare pris å majs skulle emellertid i många afseenden medföra högst väsentliga fördelar för jordbruksnäringen i landet." — — — "Härigenom blefve visserligen användningen af hafre såsom foderämne minskad; men utskottet kan icke antaga, att häraf skulle föranledas någon förlust för jordbruksnäringen, då hafre säkerligen kunde med större fördel afsättas genom export till utrikes ort. Och hvad beträffar hvete och råg, anser utskottet det föga sannolikt, att priset

å dessa sädesslag skulle röna någon inverkan af ett billigare pris på majs, då majs icke i vårt land användes såsom brödsäd.“

Och så säger utskottet: “Odlingen af potatis för bränvinsbränning torde dock så till vida vara af underordnad betydelse, som denna odling förekommer i endast en ringa del af landet“ — en ringa del af landet, säger utskottet, det har således icke någon betydelse, därför att det är en ringa del af landet —, “under det att ett billigt pris å majs skulle, såsom ofvan visats, vara till fördel för landet i dess helhet.“

Vidare betonar utskottet “att bränvinsbränningen, om majs blefve i större mängd använd såsom råämne, komme att öfvergå till en i få och stora fabriker koncentrerad industri“, men derefter tröstar utskottet dem, som häröfver kunna hysa betänkligheter, med att anföra: “Hvad beträffar de olägenheter för jordbruket, som förmenats kunna uppstå af denna bränvinstillverkningens utveckling, torde farhågorna härför vara öfverdrifna“, hvarefter utskottet till slut hemställer, “att tullsatsen för omalen majs måtte nedsättas till 2 kronor för 100 kilogram.“ När man hör dessa två motsatta framställningar af samma bevillningsutskott med blott några få månaders mellanrum, kan man verkligen förvånas, särdeles då utskottet icke framdragit något enda giltigt skäl för den förändrade ståndpunkt, det nu intagit.

Utskottet har i betänkandet intagit en historik öfver denna fråga sedan några tiotal år tillbaka, men då jag finner denna både ofullständig och ensidig, ber jag att få något komplettera densamma. Vid 1880 års riksdag föreslogs af en motionär, som fortfarande sitter i denna kammare, en tull å majs, malen och omalen, å kr. 1,50 per 100 kilogram. Motionären framhöll såsom motiv för sin motion, att bränvin af majs kunde tillverkas billigare per kanna än af potatis, framställande derjemte sannolikheten af att snart allt bränvin i landet skulle komma att tillverkas af majs. I sitt tillstyrkande påpekade bevillningsutskottet potatisodlingens vigt för den svenska jordbruksnäringen till följd af jordens beskaffenhet i åtskilliga delar af landet, och ville därför föreslå en tullsats, så att kostnaden för användande af majs till bränvinsbränning icke skulle understiga kostnaden för användandet af potatis. Riksdagen antog en tullsats af kr. 1,50. Vid 1882 års riksdag föreslog bevillningsutskottet tullens borttagande å majs och stödde sig dervid på de motiv, som anförts af 1882 års tullkomité, nemligen att bränvin skulle kunna i stor skala exporteras, hvarför bränvinshandteringen skulle taga in anspråk icke blott tjenliga råämnena, hvilka inom landet producerades, utan ock sådana från andra länder. Riksdagen gillade utskottets framställning och borttog tullen. Såsom herrarne veta blef det emellertid icke mycket af denna bränvinsexport, som man tänkt sig i stor skala. År 1885 väcktes motion att åter införa majstullen, men denna blef af Riksdagen afslagen. Men vid 1887 års majriksdag kom frågan i ett annat läge. Då började det nemligen blifva fråga om förbud mot bränvinsbränning af majs. Då framkom såväl en kongl. proposition som en motion af Sven Nilsson i Efveröd om förbud att bränna bränvin af majs, ris, m. fl. utländska ämnen. I den kongl. propositionen framhölls såsom skäl att gå till mötes uttalade önskningar om ett förhinder eller en begränsning

*Angående
tullsatsen för
omalen majs.
(Forts.)*

*Angående
tullsatser för
omalen majs.
(Forts.)*

af majsens användande såsom råämne vid bränningstillverkningen, för att derigenom skydda eget lands till bränvinsbränning lämpliga produkter. Riksdagen biföll emellertid icke dessa framställningar, men antog deremot en tull å majs till 2 kronor per 100 kilogram. I samband med införandet år 1888 af tullsatserna på spanmål och i likhet med dem höjde detta års Riksdag tullen å majs till kr. 2,50 för omalen och kr. 4.30 för malen, allt per 100 kilogram. Herr Nilsson i Efveröd var emellertid icke belåten, utan återkom med sin vid förra riksdagen väckta motion om förbud mot bränvinsbränning af majs med tillägg af sådant förbud äfven för hvete och råg, emedan han ansåg, att tullen vore allt för låg att hindra bränvinsbränning af andra ämnen än potatis. Riksdagen afslog emellertid denna framställning, såsom ock Riksdagarna 1889, 1890, 1891 och 1893 gjorde med upprepade dylika framställningar. Sistnämnda års bevillningsutskott, som tagit del af en skrifvelse från Kristianstads läns hushållningssällskap till kongl. landtbruksstyrelsen med begäran om framställning till regering och Riksdag att vidtaga kraftiga åtgärder till förebyggande af att den i förening med jordbruket existerande bränvinsbränningen undertrycktes och derigenom ett förkrossande slag träffade landtbruket på den potatisodlande jorden i landet, föreslog en skrifvelse till Kongl. Maj:t i detta syfte, men dess hemställan blef af Riksdagen afslagen.

Sedan dess har denna fråga fått hvila till 1897 års Riksdag, då herr Eriksson i Bäck första gången framkom med sin motion om borttagande af tullen å majs, i sammanhang hvarmed framhölls nödvändigheten af att, derest motionen bifölles, bränvinsbränning af majs måtte förbjudas, hvarom äfven samtidigt af annan kammarens ledamot väcktes motion. Dessa framställningar afslogos såväl af bevillningsutskottet som Riksdagen, och dylikt öde rönt vid 1898 års riksdag herr Erikssons lika lydande motion. I år har herr Eriksson åter framkommit med samma motion, och lyckan har, tills vidare åtminstone, stått honom bi.

Af denna historik framgår, att den förevarande majsfrågan icke har omhändertagits uteslutande af protektionisterna, utan att den varit lika mycket, om icke mera omhuldad af frihandlarna. Af samma historik kan man äfven inhemta, att då denna fråga om majsens tullbeläggande först uppkom, så gälde det att skydda potatisodlingen; derefter gälde det dessutom att hindra majsen att täfla med den sämre spanmålen till bränvinsbränning, och nu gäller det derjemte att mot majsens skydda äfven den bättre spanmålen.

Hvad har då händt, eftersom utskottet nu har kommit fram med en helt annan hemställan än nästlidna år? Jag ber att först få se till, huru det kan förhålla sig med potatisodlingen, som utskottet kallar för ett mycket litet intresse, hvilket efter utskottets förmenande borde vika för det större allmänna. Med godkännande af de beräkningar, som utskottet framhållit rörande mängden bränvin, som vinnes i utbyte af majs och af potatis, samt utgående från det af utskottet angifna pris å majs, sedan tullen antagits vara 2 kronor i stället för gällande 3,70, kommer jag till ett pris för en tunna potatis om 63 kannor af tre kronor och 30 öre. Detta anser utskottet vara ett öfverdådigt

pris. Jag vågar dock hysa en annan åsigt. Jag anser, att med de nu så fördyrade omkostnaderna, med de förhöjda arbetslönerna — till följd hvaraf naturligtvis äfven potatisodlingen fördyras — detta är ett pris, som af odlaren måste anses vara alltför lågt. Men förhållandena ställa sig i verkligheten ännu sämre. — Utskottet har ej beaktat hvad som anfördes af utskottet förlidet år. I sitt då afgifna betänkande meddelade utskottet, att man år 1897 kunde i svenska hamnar köpa majs till ett pris af sex kronor 10 öre för 100 kilogram, som med en tullsats af två kronor per 100 kilogram motsvarar ett potatispris af en krona 50 öre per hektoliter eller två kronor 40 öre per tunna. Men beviljar nu årets Riksdag den äskade tullnedsättningen, komme denna med all säkerhet att snarast följas af tullens totala borttagande. Jag stöder detta mitt påstående bland annat på hvad utskottet anför i sitt föreliggande betänkande, der det heter: "Emellertid har utskottet med hänsyn till sagda intresse" — odlingen af potatis — "icke heller *nu* velat tillstyrka, att tullen å majs helt och hållet borttages — —." Uti detta *nu* ligger ju alldeles tydligt, hvad jag äfven i min reservation påpekat, att utskottets afsigt är att med ifrågasvarande tullnedsättning bana väg för majsens fullständiga tullfrihet, och då få vi räkna med ett pris af en krona 71 öre för en tunna potatis.

Utskottet uttalar som sin åsigt, att potatisbränningen saunolikt kommer att öfvergå till storindustri, och det ser ut, som om utskottet icke skulle vara så särdeles bekymradt öfver denna utsigt. I sammanhang härmed kan jag icke underlåta att, då ju denna fråga kan betraktas äfven ur nykterhetens synpunkt, påpeka hvad utskottet yttrar sist på sidan 7 af betänkandet, ty af detta uttalande framgår alldeles tydligt, enligt mitt förmenande, att hvad utskottet i första hand ömmar för är, att bränvinsbränningen i landet icke må hämmas, att man må hafva tillgång på tillräckligt och billigt råmaterial, så att bränvinet icke må blifva för dyrt. Utskottet säger nemligen: "Slutligen må det icke lemnas obeaktadt, att det för bränvinstillverkningen är af stor vikt att, då till följd af ogynsamma skördeförhållanden tillgången på potatis är otillräcklig, kunna för ett icke alltför högt pris i stället erhålla annat råmaterial." Anledningen till detta uttalande har nog närmast varit det kända förhållandet, att år 1898 var ett mycket dåligt potatisår, då stora kvantiteter majs måste införas i och för bränvinsbränning.

Förunderligt är att detta uttalande kunnat biträdas af den ledamot af utskottet, som före andra dess ledamöter räknar sig till nykterhetsvännerna. I förra årets utskottsbetänkande återfinnes, vid öfverläggningen i kammaren om denna samma motion, följande yttrande af herr Lundström: "Jag är visserligen i viss mån gynsamt stämd för åstadkommande af någon åtgärd i motionens syfte, men i motsats mot den näst föregående ärade talaren har jag icke velat gynna bränvinsbränningen, utan jag har önskat, att man äfven måtte få ett förbud mot bränvinsbränning af majs. Derför hade vi i fjol reserverat oss, i syfte att man både skulle låta majsens vara tullfri och förbjuda

*Angående
tullsatsen för
omalen majs.
(Forts.)*

Angående
tullsatsen för
omalen majs.
(Forts.)

bränvinsbränning af densamma.“ — Ja, så yttrade herr Lundström i fjor; i år låter det annorlunda.

Men det är icke blott potatisodlingen, som kommer att lida af en nedsättning utaf majstullen, utan detsamma gäller om hafreodlingen. Likaväl som i vårt land finnas många platser, der hufvudsakligen potatisodlingen bedrifves, likaväl förhåller det sig på enahanda sätt med hafreodlingen. I forna tider har framhållits af herrar frihandlare, att vi borde fodra upp vår hafre. Detta har ju också egt rum så till vida, som den sämre hafren måst användas till utfodring, emedan den icke kunnat exporteras. Men på senare tiden har detta förhållande väsentligen ändrat sig, i det att hafreexporten gått allt mer och mer tillbaka och för närvarande nästan alldeles upphört. Af statistiken finner man, att, då hafreexporten år 1886 uppgick till 245,109,333 kilogram, exporterades år 1898 icke mer än 39,599,000 kilogram. Det är de dåliga prisen, som förorsakat detta, och nu hafva jordbrukarne i allmänhet kommit dit herrar frihandlare tillrådt dem att sträfvä, nemligen att till största delen utfodra hafreskörden. Men huru skall det nu gå, när herrarne vilja på detta sätt släppa in majsen? Det är gifvet, att derigenom skall hafren komma att undanträngas.

Sedan utskottet framhållit, att smörproduktionen icke är så lönande nu som förr, i det prisen under de senare åren gått ner så betydligt, rekommenderar utskottet kreaturs uppfödning och gödning för export och säger, att härför majsen är behöflig.

Statistiken visar, hurusom kreatursexporten i betydande grad gått tillbaka. Under det att år 1886 värdet af denna export utgjorde i rundt tal 6,632,826 kronor, exporterades år 1898 jemförelsevis blott ett fåtal kreatur. Detta har berott dels derpå, att utlandet stält sig afvisande och dels deraf, att god afsättning kunnat ske i eget land. Men huru som helst härvidlag. Jag frågar herrarne, om vi ej böra se till, att den inländska hafren får användning framför den utländska majsen.

Vidare framhåller utskottet med afseende på fläskexporten nyttan — jag kan nästan säga *nödvändigheten* — af att majs får till billigt pris införas i landet för att användas vid svingödning, på det att exporten, som gått så betydande tillbaka, åter måtte ökas. Men hvarför har denna export minskats? Jo, därför att prisen tidtals varit dåliga i utlandet, under det att de samtidigt varit goda i vårt eget på grund af den ökade konsumtionen, beroende af landets industriella framåtgående — och nog bör man känna sig tillfredsstäld öfver att, med undvikande af de många mellanhänderna, till drägligt pris få afsättning inom landet.

Utskottet framhåller Danmarks stora export och söker genom tabeller påvisa, huru mycket Danmark står framför oss i detta hänseende, och hurusom denna export så betydande ökats. Det synes mig emellertid, som om ökningen icke vore så betydande. Af tabellerna finner man, att, hvad artikeln fläsk vidkommer, exporten af denna vara på sista tiden hållit sig vid ungefär samma quantum. Siffran har varierat från det ena året till det andra, men i genomsnitt har Danmarks

export på de senaste fyra à fem åren icke i betydligare mån ökats. Men äfven om detta vore fallet, skulle det icke vara så underligt, då ju Danmark är ett hufvudsakligen jordbrukande land, med jämförelsevis ringa industri. Följaktligen är i nämnda land förhållandet ett annat än i vårt eget, der till följd af industriens snabba utveckling under de senaste åren, tillfälle till afsättning af våra jordbruksalster förefinnes. Det hade varit intressant, om utskottet redogjort för de pris, till hvilka de danska jordbrukarne kunnat i England afsätta sina produkter under de senare åren för att jämföras med dem som varit gällande hos oss.

Majsens användande inom vårt land till brödföda har först på sista tiden börjat iakttagas. Såsom bekant kan, utan att det af blotta ögat skönjes, majsmjöl uppblandas med råg och hvetemjöl intill 40 procent och derutöver; förfalskningar torde i detta hänseende egt och ega rum. Men icke allenast på detta vis ske numera sådana mjölblandningar. Allmänheten har börjat komma underfund med att de kunna vara ekonomiskt fördelaktiga. Till min kännedom har kommit, att i vissa landsorter under denna vinter allmänheten låtit vid kvarnarne förmala majs antingen tillsammans med råg för det gröfre brödet, eller ock särskildt för att derefter, sedan skalen blifvit frän-siktade, blanda det erhållna mjölet med rågmjölet för finare bröd.

Det kan icke falla mig in att vilja förhindra ett sådant tillvägagående, men jag hemställer till kammaren, hurusom vid sådant förhållande det kan vara skäl att rubba den tull, som finnes, och sätta den lägre än öfrig spanmålstull. Jag tror, att de, som varit med om att införa spanmålstullarne, böra i detta fall vara betänksamma.

Af hvad jag nu tagit mig friheten frambälla framgår enligt min tanke otvetydigt, att, om Riksdagen skulle besluta den af utskottet föreslagna tullnedsättningen, hvilken nedsättning endast utgör början till ett fullständigt borttagande af denna tull, komme det att inträffa, att potatisodlingen ruineras, att hafreodlingen försämras och att spanmålstullarne förryckas. Jag frågar då: kan det vara skäl att fatta ett sådant beslut, som utskottet föreslagit, och kan det verkligen vara konsekvent att, då vi infört tull på fläsk just för att mota den amerikanska varan, släppa in Amerika i en annan form? Jag tror, att sådant icke komme att öfverensstämma med de beslut, som vi förut i den vägen fattat.

Men äfven om man skulle kunna gilla den af utskottet gjorda hemställan, hvilket jag för min del naturligtvis icke under några omständigheter kan, så måste man erkänna, att utskottet begått en kolossal blunder, då det icke, i sammanhang med den föreslagna nedsättningen af tullen å omalen majs, dels föreslagit motsvarande sänkning af tullen å den malna varan och dels å de produkter, såsom jäst och stärkelse, som deraf kunna framställas. Jag anser detta så mycket märkvärdigare, som man dels vet, huru här i kammaren, från alla håll och i synnerhet från frihandelsvänligt, många gånger framhållits, att proportionen mellan malen och omalen spanmål är för stor, och dels erinrar sig, att kammaren vid näst föregående riksdag afslog en motion

*Angående
tullsatsen för
omalen majs.
(Forts.)*

Angående
tullsatsen för
omalen majs.
(Forts.)

af samme motionär om nedsättning af mjöltullen från kronor 6: 50 till kronor 5: 20 och icke en gång ville antaga det af herr Fredholm i hans reservation vid utskottets utlåtaende framställda yrkande, att nämnda tull skulle bestämmas till 6 kronor. I denna reservation fälde herr Fredholm följande yttrande: "Numera torde meningen om att det skydd, som tillkommer qvarnindustrien här i landet, är för stort, vara temligen stadgad." Det skulle därför såsom sagdt mycket förvåna mig dels med afseende å herr Fredholms nu citerade yttrande och dels med afseende å att kammaren då med en icke ringa majoritet afslog en sänkning af mjöltullen, om kammaren nu skulle bifalla den af utskottet föreslagna hemställan. Jag missunnar visst icke qvarnindustrien dess rättmätiga förtjenst, men jag vill icke, att denna industri skall gynnas på landtbrukets bekostnad. Hvad jäst och stärkelse beträffar, å hvilka fabrikat tullarne bestämdes i sammanhang och samtidigt med tullen å spannmål, så är gifvet, att, då dessa äro beroende af tullsatsen å majs, en ändring i dessa tullsatser också måste ske. Jag kan icke tro, att vare sig någon af de protektionister i denna kammare, som voro med om införandet af spannmålstullarne, ej heller någon af de ärade ledamöter, som då icke tillhörde Riksdagen, men utom denna uttalat sina sympatier för desamma, skola låta locka sig af utskottet att gifva sig in på en så vådlig väg som den föreslagna. Men jag vågar äfven hoppas, att många af herrar frihandlare icke heller skola biträda utskottets förslag, dels därför, att jag vid flera tillfällen här i kammaren hört herrarne göra det uttalande, att ni icke vilja vara med om att rubba status quo, och dels därför, att jag vet, att många af eder utom Riksdagen just framhållit denna eder ståndpunkt i tullfrågan. Och med status quo, ha ni ju menat: ingen rubbning i spannmålstullar.

Nu måste man väl medgifva, att vi så kallade protektionister, d. v. s. vi jordbruksprotektionister — protektionister äro vi ju alla, fastän herrar frihandlare i öfrigt äro uteslutande industriprotektionister — vid alla tillfällen, när förslag framkommit om att skydda industrien, antingen genom förhöjda eller genom nya tullar, alltid lojalt gått dessa önsknningar till mötes. För min del håller jag därför före, att, när vi gemensamt såsom ett värn mot utländsk konkurrens arbetat för att omgärda vårt land med en kedja af tullskydd, vi icke böra vara med om att ur densamma bortrycka någon länk, utan i stället, när det kan vara af behovet påkalladt, tillfoga nya sådana. Jag tänker mig detta därför, att, om vi slå in på den väg, som utskottet anvisat, sådant endast skulle leda till nya, onödiga strider, då deremot den andra vägen skulle gagna vårt gemensamma arbete för fosterlandets ekonomiska förkofran.

Herr talman, jag yrkar afslag å utskottets hemställan och bifall till min i ämnet afgifna vid betänkandet fogade reservation.

Med herr Bergendahl instämde herr *Mullmin*.

Vidare anförde:

Herr Eriksson i Bäck: Som man på senare tid kommit till insigt

om att majsens är ett värdefullt foderämne, hvilket, om det finge tullfritt införas, skulle kunna komma till långt större användning än för närvarande är fallet, så har frågan om majstullen kommit in i ett helt annat läge än den förut varit.

Utskottet har visserligen icke velat helt och hållet bifalla min motion, men det har dock föreslagit en nedsättning af tullen på omalen majs till 2 kronor för 100 kilogram. Och härför är jag utskottet tacksam. Majsens fördelar äro, att den är ett ypperligt foderämne för de flesta af våra husdjur. Sålunda lämpar den sig synnerligen väl till utfodring af hästar, som behöfva användas i strängt arbete — den är dertill bättre än hafre — och till svinkreatur i det afseendet, att den frambringa ett fläsk, som mera passar för den norrländska marknaden än det, som man eljest åstadkommer i vårt land. Äfven till utfodring af mjölkkor är den bättre än de vanliga foderämnena.

Nu säga protektionisterna, att det icke går an att sänka majs-tullen, emedan man då skadar potatisodlingen. Ja, mina herrar, den åkerareal, som användes till odling af potatis, afsedd till bränvinsbränning, är på det hela taget så försvinnande liten, att det i detta fall ej torde betyda något. Icke bör väl potatisodlarnes intressen här få verka bestämmande och afgörande, då den allra största delen af landet skulle erhålla en betydande fördel af majstullens sänkning. För öfrigt torde denna tullsänkning icke blifva så farlig för potatisodlingen, emedan det visat sig, att de pris, som under de senare åren erhållits för den potatis, som levererats till brännerierna, nemligen kronor 1:65 à 1:70 hektolitern eller omkring kronor 2:72 à 2:80 för gammal tunna, kunna erhållas genom att använda den till föda åt mjölkkor. Jag har emellertid icke väckt min motion i afsigt att skaffa bränvinsbrännarne en billigare råvara för att derigenom göra bränvinet billigare. Majsen har ju icke heller i alla tider varit belagd med tull, och äfven på den tiden, då den var tullfri, brändes det bränvin af potatis i gauska stor skala. Det torde därför för en hvar vara klart, att tullfrihet eller nedsättning af tullen icke torde helt och hållet omintetgöra herrar potatisodlarnes intressen.

Vidare har det påståtts, att qvarnegarne genom denna nedsättning skulle komma att göra för stor vinst, emedan man icke i sammanhang härmed föreslagit en nedsättning af tullen å malen majs. Jag tror icke, att det blifver så farligt med den saken, ty konkurrensen kommer nog att reglera priset mellan malen och omalen majs.

Före år 1895 var majs belagd med en tull af kronor 1:25 för 100 kilogram, men nämnda år höjdes den till sitt nuvarande belopp, kronor 3:70 för 100 kilogram. Men hvilken motivering har förbragts för en sådau höjning? I den kongl. propositionen fans icke ett ord till motiv för höjningen. Nu skulle man möjligen kunna tänka sig, att utskottet, som behandlade propositionen i fråga, hittat på någon motivering derför. Nej, mina herrar, utskottet motiverade på samma sätt som Kongl. Maj:t. Tullen endast höjdes, det skulle så vara för systemets skull. Herrar protektionister se en fara för systemet, om majstullen nu skulle sänkas. De befara nemligen, att, om denna

*Angående
tullsatsen för
omalen majs.
(Forts.)*

Angående
tullsatzen för
omalen majs.
(Forts.)

systemets hörnsten skulle borttagas, systemet sedan helt och hållet skulle komma att falla. Ja, detta vore ej mig emot, men jag ber att få erinra, att detsamma sade de om tackjernstullen. Nu är den borttagen. Systemet har icke ramlat därför. Det står ännu, kanske starkare än då denna tulls fans.

Vid denna Riksdag föreligger en motion om nedsättning i fraktagiften för fläsk. Fläskproducenterna torde nog af en sådan nedsättning vänta sig stora fördelar, men icke tror jag, att det skulle komma att inverka så mycket, att det kunde löna sig att skicka fläsk från de södra delarne af landet till Norrland. Det har förut visat sig, att detta skulle blifva allt för dyrt. Då Riksdagen förut belagt införseln af fläsk med hög tull, borde den nu i stället vara angelägen om att nedsätta tullen på majs för att derigenom möjliggöra, att den norrländska betolkningen kan skaffa sig ett billigare fläsk, än som kan erhållas i det amerikanska.

Jag skulle kunna anföra åtskilliga siffror i fråga om införseln och utförseln af fläsk och majs, men jag skall afstå derifrån och endast anhålla att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Johansson i Valared: Då den ort, som jag representerar, har en mager och karg jordmån, som egentligen icke möjliggör odlingen af annat än potatis och hafre, och dertill är i saknad af lätta kommunikationer, ber jag få säga, att majstullens bibehållande är en riktig lifsfråga för oss. Om majstullen nu först skulle nedsättas till 2 kronor och sedan helt och hållet borttagas, skulle det göra, att landtbruk i vår ort blefve nästan en omöjlighet. Ty vi få väl erkänna, att det skydd, som detta vårt landtbruk har, är egentligen icke annat än tullen på majs. Den ort, som jag är ifrån, har i många fall ingen annan utväg än att köpa råg och hvete. Om nu majstullen går bort, vilja vi — i synnerhet hvad som rör industritullarne — vara frihandlare. Jag hoppas emellertid, att tullen å majs hvarken kommer att borttagas eller ens sänkas.

Det skulle icke heller vara konsekvent af denna kammare att nu nedsätta tullen å majs och på detta sätt försvåra de mindre jordbrukarnes ställning. Det är ju icke många dagar sedan kammaren beslöt att bibehålla nöthårsgarnstullen, därför att några industriidkare hade nytta af den.

Likadant förhåller det sig med vår qvarnindustri; den är ju så rikligt skyddad. Och märken väl, mina herrar, att dessa qvarnegare äro ej heller så många! Det är egentligen ej mer än några få, som ha nytta af den stora skilnaden mellan mjöl- och spanmålstullen.

Men här, mina herrar, är det dock fråga om några hundra tusen små landbrukares vara eller icke vara. Det skulle då — som sagdt — icke vara konsekvent att sänka och sedan taga bort tullen å majs.

Motionären säger, att majsen skulle vara så utmärkt bra till utfodring af kor i och för mjölkproduktionen. Jag vill upplysa om, att för detta ändamål passar den rakt icke, ty den ger mjölken en "ulmig" smak, och smöret blir af dålig beskaffenhet. Jag tror, att i det fallet är det icke skäl att använda majs.

Herr vice talman! Jag ber att få yrka bifall till den af herr Bergendahl afgifna reservationen.

*Angående
tullsatzen för
omalen majs.
(Forts.)*

Häruti instämde herr *Lundblad*.

Herr Bergendahl: Med anledning af motionärens yttrande i afseende å önskvärldheten af att få en nedsättning i frakten på jernvägarne för att kunna föra fläsk till billigt pris upp till Norrland, ber jag få nämna, att emot denna ifrågasatta fraktnedsättning har jag så mycket mindre att invända, som jag för flera år sedan motionerade om fraktnedsättning å statens jernvägar.

Med afseende på hvad samme talare i öfrigt anförde ber jag få nämna, att jag har i min hand ett bref, som visar, att man kan få fläsk billigare, åtminstone tidtals, i Norrland än på många andra orter. Då i förra månaden ej af uppköpare i Luleå betalades mera än 65 öre per kilo, erhöilo säljare i Stockholm 85 öre. — Detta tyder på, att under de senare åren äfven uppe i Norrland svinuppfödningen kommit i gång. Hvad kan orsaken vara till detta? Jo, helt säkert det tullskydd, som på de senare åren vunnits.

Jag har endast velat påpeka detta för motionären, på det att han må se, att äfven i Norrland de icke äro så illa lottade, att de icke kunna få fläsk till billigt pris och af svensk vara.

Herr Bromée: Herr vice talman! Det är verkligen en öfverraskning och en glädje för mig — och sannolikt för många med mig liktänkande — att se, att man i bevillningsutskottet, sådant det nu är sammansatt, kunnat vinna majoritet för ett i min tanke så klokt och framsynt beslut som det föreliggande. Jag måste emellertid beklaga, att den ärade ledamoten på skaraborgsbänken icke har kunnat vara med om ett sådant beslut. Det är ju erkändt och har länge varit beaktadt, särskildt af den tullkomité, som var tillsatt 1882, att majsen är ett ypperligt och viktigt ämne för utfodring af kreatur. Den erfarenhet, som sedan dess vunnits med den stigande odlingen och med den utveckling kreatursskötseln tagit i vårt land, visar gifvet sanningen af hvad denna tullkomité då yttrade, nemligen att majsen spelar en mycket viktig roll vid utfodringen af kreatur. Det är ock, antager jag, från den synpunkten, som majoriteten i utskottet kunnat komma till det resultat, som nu föreligger.

Vi minnas också, att när fläsktullen pålades, så sade man, att detta skedde för att hindra importen af amerikanskt fläsk, som ansågs vara så skadlig och hindrande för vår egen fläskproduktion. Nu må man väl vara öfvertygad om att, om man vid fläskproduktionen kunde använda majs, skulle man få en vara, som i fetthalt fullkomligt motsvarade den vara, som importeras och som man velat utestänga genom den pålagda tullen. Det är ju känt, att det är den stora fetthalten i det amerikanska fläsket som gör, att detta fläsk icke kan undvaras här i Norden. Jag hemställer, huruvida — om det än skulle vara så, att införseln af majs skulle kunna komma att verka derhän, att potatisodlingen minskades, hvilket jag icke är öfvertygad om — man icke

*Angående
tullsatsen för
omalen majs.
(Forts.)*

skulle vinna igen mångdubbelt mot hvad man afstode, om man nu af fläsket finge en vara, som i fetthalt uppginge mot den, hvilken importerats utifrån, och det är ju känt, att det är genom utfodringen af majs som den begärligare och bättre varan kunnat åstadkommas. Ty ännu i den dag, som är, visar det sig, att importen af fläsk stiger, oaktadt den högre tullen å detsamma. Och än i denna dag visar det sig, att i Norrland och öfre Norrland, i skogarne, vid arbeten och vid jernvägsbyggnader, måste denna vara med den rikare fetthalten användas.

Jag tror därför, att det skulle vara ekonomiskt fördelaktigt, om vi i vårt land kunde producera en vara, som i fetthalt motsvarade den importerade. Jag tycker, att det för de orter i södra Sverige, som hafva ett uppdrivet jordbruk och som hafva bra jord, men som sannolikt eljest icke finge sälja det fläsk, de producera, upp till Norrland, skulle vara en vigtig fördel, om de finge sälja sitt fläsk dit, om än i stället någon minskning komme att ske på potatisodlingen och brävninsbränningen deraf.

För att icke vid den framskridna tiden längre uppehålla herrarne, skall jag inskränka mig till att — med stöd af de skäl, jag vågat framdraga, och dem utskottet anfört — yrka bifall till utskottets hemställan.

Herrar *Nydahl, Öhngren, Thor* och *Norberg* instämde häruti.

Herr Sjövall: När jag begärt ordet i denna fråga, är det kanske många som säga — eller åtminstone tänka — för sig sjelfva: "quid Saulus inter profetas?" det är i förevarande fall uttydt: "skomakare, blif vid din läst!" Men det händer emellanåt, att personer, som ej ex professo äro landtbrukare, i alla fall sysselsätta sig med någon af landtbrukets binärningar och härunder göra erfarenhetsrön, som det kanske skulle löna sig för landtbrukarne också att taga vara på.

Den nedsättning i majstullen, som utskottet tillstyrkt, tyckes man nu omsider ha kommit under fund med vara i jordbruksnäringens eget intresse. Ett billigare pris på majsen skulle i många afseenden, så låter det nu, medföra högst väsentliga fördelar för jordbruksnäringen i landet.

Denna näring sysselsätter sig nemligen nu icke mera uteslutande med spanmålsproduktion utan den har allt mera öfvergått till boskapskötsel och mejeriskötsel, för hvilkas produkter afsättning lättare står att vinna. Den utländska konkurrensen har emellertid äfven på detta område blifvit större, och för att kunna hålla ut i täfingen behöfves tillgång på goda foderämnen till billigt pris.

Det är i detta sammanhang, som jag — då ingen annan nämnt ett ord derom — skulle vilja påpeka den stora betydelse, fjäderfäskötseln har för Sveriges landthushållning. Att den i allmänhet lönar sig, är icke svårt att visa. Af statistiska uppgifter från Förenta staterna för år 1896 framgår, bland andra der lemnade siffror rörande landets produktion, att fjäderfäskötseln lemnat en inkomst af 290,000,000 kronor, deraf för ägg ensamt 165,000,000 kronor, då deremot för

hvete siffran är endast 237,000,000 kronor och för bomull 259,000,000 kronor — d. v. s. att fjäderfäskötseln visar den allra största siffran. I Danmark lemnade denna industri endast för ägg år 1897 18,000,000 kronor. Kan Danmark uppvisa en äggproduktion till detta värde, böra vi med vårt större invånareantal, med lätthet och inom en mycket kort tid kunna komma upp till en siffra af 25,000,000 kronor, i synnerhet som vårt land är särskildt passande för fjäderfäodling, ej allenast af höns, utan också af vattenfåglar. Huru äggkonsumtionen inom vårt eget land skulle kunna arta sig, kan man lätt tänka sig. Vi hafva här öfver 250,000 fabriks- och handtverksarbetare, och om hvar och en af dessa äte ett ägg om dagen, vore värdet deraf nära 4,000,000 kronor. Om alla Sveriges invånare äte vardera endast ett ägg dagligen, skulle värdet uppgå till 90,000,000 kronor per år. Dessutom åtgå ju otroligt många ägg årligen i bagerier, sockerbagerier, karamellfabriker och en del andra fabriker af flera slag.

Mitt hopp är därför, att landtbrukarne måtte vilja tillvarataga sina intressen äfven i detta fall. Är en produktion till värde af 25,000,000 kronor möjlig, så är denna summa väl värd att tillgodogöra sig — och det beror på landtmännen sjelfva att ej låta denna förvärfskälla gå dem förbi.

Ett af de viktigaste villkoren för denna produktion är emellertid tillgången på goda och billiga foderämnen. Majsen är en af de bästa foderartiklarne för hönsgården, men den nuvarande höga tullen gör den för dyr. Om tullen borttoges eller åtminstone sänktes, såsom här föreslagits, skulle man kunna framställa bättre och billigare hönsgårdsprodukter än hittills; och i alldeles särskild grad gäller detta om uppöfodandet af kycklingar, för hvilka majsen visat sig vara det allra bästa foderämnet.

Här pågår nu en liffig agitation rundt om i landet för att få tull på ägg och dymedelst uppmuntra fjäderfäskötseln; men då jag är principiell motståndare till lifsmedelstullar och förmenar, att en nedsättning eller ett borttagande af majstullen skulle hafva en lika kraftig verkan i och för fjäderfäskötselns uppblomstring, ber jag att, på anförda skäl, få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr Lundström: Jag har begärt ordet endast för att svara herr Bergendahl, hvilken påstod, att jag skulle hafva ändrat åsigt och ej längre stå på samma ståndpunkt som vid ett föregående tillfälle, då jag här yttrade, att jag vore gysamt stämd emot en nedsättning i majstullen men att jag icke ville gynna bränvinshandteringen. Vid det tillfället påvisade jag äfven, att jag ej ville gynna bränvinshandteringen, genom att jag året förut biträdde en reservation, i hvilken yrkades förbud mot bränvinsbränning af majs. I år har ingen motion i sådant syfte blifvit väckt, och jag har därför ej heller kunnat afgifva någon reservation eller något yrkande i den riktningen.

Då jag nu biträdt bevillningsutskottets förslag, har jag gjort det helt och hållet af hänsyn till hvad jag anser vara nyttigt för landtbruksskötseln och mejerihandteringen men deremot ingalunda af någon

*Angående
tullsatsen för
omalen majs.
(Forts.)*

som helst hänsyn för bränvinstillverkningen. Skulle det visa sig, att en öfverväldigande bränvinsflod blefve följden af denna nedsättning af majstullen till 2 kronor, så har ju Riksdagen i sin hand antingen att höja tillverkningsavgiften å sådant bränvin, som tillverkas af majs, eller ock att totalt förbjuda sådan tillverkning. Den frågan hänger sålunda ej så nära ihop med den nu föreliggande; och då en så framstående auktoritet på landbrukets område som chefen för kongl. landbruksstyrelsen inom utskottet på det kraftigaste framhållit nyttan af denna tullnedsättning, har jag ingalunda dragit i betänkande att biträda utskottets förslag. Bränvinshandteringen vill jag ingalunda understödja, ty jag anser rusdryckerna vara fullt ut lika skadliga i hvilket fall som helst — vare sig de tillverkas af majs eller potatis eller andra sädeslag.

Jag får därför hemställa om bifall till utskottets förslag.

Med herr *Lundström* förenade sig herr *Göransson* i Åsen.

Herr *Jönsson* i Färeköp: Herr vice talman! Jag skall ej länge upptaga tiden utan ber endast att få instämna med herr *Bergendahl* i hans yrkande på atslag å utskottets hemställan.

För min del kan jag ej inse, att den föreslagna nedsättningen skulle kunna, särskildt för de mindre jordbrukarne, medföra någon vinst. Bränvinsbränningen skulle dessutom säkerligen ökas icke så litet; och det vore blott några få bränvinsbrännare, som skulle vinna på saken. De smärre jordbrukarne skulle deremot nog betacka sig — i all synnerhet de, som bruka den magra jorden, det vill säga i största delen af landet. De kunna ju ej alla, såsom här föreslås, slå sig på svinafvel eller svingödning, utan det blefve blott en ringa del af dem, som funne sig betjente af en dylik förändring, och vinsten blefve nog jemförelsevis liten. De äro hänvisade till potatisodlingen, och denna skulle ovilkorligen lida mycket härvidlag.

Min åsigt är, att det är vår pligt att skydda dessa små jordbrukare härvidlag, och jag är viss på att, om detta förslag ginge igenom, skulle flertalet af dem antingen emigrera eller, såsom ofta är fallet i våra dagar, sälja sina hemmansdelar och i stället bygga sig ett hus vid någon station. Jag tror nemligen, att de icke förstå, att en dylik förändring skulle vara i jordbrukets intresse, utan tvärtom hålla det för den största skada, som kunde hända dem.

Eu talare har här nämnt, att desse jordbrukare borde slå sig på fjäderfäskötsel och hönsafvel och äggproduktion. Men jag tror, att desse småbönder betacka sig för sådant; de äro ej hemma i den saken utan lemna det åt vetenskapsmännen — jag föreställer mig, att sådant passar bäst för pensionerade lärare och sådana men icke för småbönderna, helst som det ju skulle taga en lång tid att experimentera.

Jag är således viss om, att alla smärre jordbrukare skulle anse det vara till stor skada för dem, om detta förslag ginge igenom, och yrkar därför afslag å såväl motionen som utskottets hemställan.

Herr *Lundell*: Jag besökte för någon tid sedan *Vexjö*, som är

afsättningsort för en stor del af Småland, och der träffades vi, en hel del landtmän, och resonnerade då i denna fråga. Der voro flere svinuppfödare, och de klagade öfver det billiga pris, till hvilket de måste sälja sitt fläsk. Jag frågade då åtskilliga af dem, om de ej skulle tycka, det vore bra, om de kunde få föda till svinen billigare genom att köpa majs till 6 à 7 kronor per 100 kilogram och om det ej skulle vara fördelaktigt för dem att kunna, så att säga, producera fläsket billigare och ändock förtjena på det. De tycktes emellertid ej alls vara intresserade för den saken; de födde egentligen svin för att få afsättning för potatis, korn och hafre och dylikt. Skulle de köpa föda till dem, kunde det icke egentligen blifva billigare eller ge dem större förtjenst på svinuppfödningen; och dessutom, sade flere af dem, visste de ej, huru de skulle kunna få någon användning för sin potatis och sin hafre och sitt dåliga korn, om de ej använde det till svinen — de kunde nemligen ej, som i Danmark och Skåne och möjligen några andra trakter, producera malkorn. Hafren betingade ej heller något högt pris, högst 8 kronor per 100 kilo.

De förordade således icke alls, i dessa småländska trakter, någon tullfrihet eller något billigare pris å majs, ty de sade sig i allt fall ej kunna använda densamma med någon fördel. För jordbruket kunde fläskproduktionen och svinuppfödningen vara till gagn blott under den förutsättningen, att de kunde af egna produkter leverera svinfödan.

Jag tror således icke, att jordbrukarne öfver hufvud taget skulle, åtminstone i större utsträckning, få någon fördel af denna tullenedsättning, och ber därför att få yrka bifall till reservationen.

Herr Fredholm: Jag har begärt ordet för att lemna en förklaring öfver det förhållande, som utgjorde källa för så stor förvåning hos den förste ärade talaren — det förhållandet nemligen, att jag förra året satte mig emot den då väckta motionen men nu biträdt en likartad. Anledningen dertill är helt enkelt den, att då gälde det att helt och hållet taga bort tullen å majs, nu åter blott att nedsätta den. Derjemte har under tiden inträffat, att importen af amerikanskt fläsk i en så betydlig grad ökats, att det med skäl kan ifrågasättas, om den höjning af fläsktullen, som vidtogs för ett par år sedan, varit till ringaste gagn och nytta för landets jordbrukare; och detta är en omständighet, som synes mig vara af den betydelse, att den bör tagas i allvarligt beaktande. Redan då, när höjning i fläsktullen var i fråga, förutsades, att det oakadt tullförhöjningen ej skulle lyckas att här hemma producera fläsk af samma kvalitet som det amerikanska, såvida man ej fick tillgång på majs såsom foderämne. Erfarenheten har nu bekräftat denna förutsägelse.

Detta allt synes mig vara tillräcklig anledning att i år hysa annan uppfattning i denna fråga än i fjor.

Jag skall icke tillåta mig upptaga tiden med att ingå i något bemötande af de skäl, som här blifvit anförda mot majsens värde såsom kreatursfoder, eller rörande de olägenheter, som en större import af majs skulle kunna orsaka potatisodlingen m. m. Det finnes i utskottets betänkaude, såsom mig synes, i begge hänseendena ganska

*Angående
tullsatsen för
omalen majs.
(Forts.)*

Angående
tullsatser för
omalen majs.
(Forts.)

giltiga skäl anförda, hvarför man nu skulle utan fara kunna vara med om en nedsättning af tullen i fråga. För öfrigt — bevisen för nyttan af tullnedsättningen och bevisen för skadligheten af densamma skulle man kunna hålla på med att å ömse sidor anföra ännu ganska länge utan att dock kunna prestera ett slutligt *avgörande* bevis på, hurvida tullnedsättningen medför eller ej medför den verkan, som dermed afses. Det enda verkligt avgörande beviset kan ej lemnas utan att göra ett försök, och kan man då tillika på förhand visa, att ett sådant icke är förenadt med någon risk, åtminstone icke med någon som kan vålla stor skada, då *bör* man göra detta försök. Det skulle ju kunna hända att, om man nu vidtager en nedsättning i majstullen, majsen då skulle kunna anskaffas till så billigt pris, att den kommer till användning i ganska stor utsträckning såsom fodermedel, men det kan ju också hända, att den nedsättning, som här föreslagits, ej är tillräcklig att sänka priset så mycket som nödigt är för att majsen skulle få en dylik användning. Allt detta är ju sådant, som ej kan med visshet sägas på förhand, utan för att erhålla denna måste man göra ett försök.

Det är emellertid ett par omständigheter, som jag skulle vilja här framhålla. Det har nemligen uttalats många betänkligheter mot att göra skilnad i tullsatserna på olika sädesslag. Jag vill med hänsyn dertill påpeka, att allt, hvad deremot kan sägas, jäfvas af erfarenheten i Norge, Tyskland, Frankrike, Österrike och Belgien, der man har skilda tullsatser för olika sädesslag. I Norge är tullen på omalet hvete 60 öre men majsen fri; i Tyskland är tullen på hvete 3,50 mark men å majs 1,60 mark; i Frankrike drager hvetet en tull af 7 francs men majsen en af 3 francs; i Österrike äro tullsatserna respektive 1,50 gulden och 0,50 gulden; i Belgien slutligen är hafretullen 3 francs, medan majsen är fri; allt detta räknadt pr 100 kilo. Häraf kan man således se, att i främmande länder skiljaktigheterna mellan hvetetullen och majstullen äro mycket större, än här är ifrågasatt.

Likaså har man — i likhet med herr Bergendahl — framhållit, såsom något värdt att fästa stort afseende vid, att det skulle vara mycket betänkligt att nedsätta tullen å omalen majs utan att samtidigt vidtaga någon nedsättning af tullen å malen majs. Jag skall då be att äfven i det fallet få återopa den erfarenhet, man kan hemta från utlandet. Denna vittnar derom, att fastän tullarne å omalen hvete och majs äro olika, har man på sina ställen en och samma mjöltull för båda sädesslagen — så är förhållandet i Tyskland, och likadant är det i Österrike. Deraf kunna herrarne finna att, då två så betydande länder som de nämnda, hvilka egna frågor sådana som dessa stor uppmärksamhet och omsorgsfull pröfning, icke afhållit sig från att åsätta samma mjöltull å olika tullbelagda säden, kan det ej för oss vara förenadt med någon fara att gå in på den nu föreslagna nedsättningen i tullen ensamt å omalen majs. Skälet till att man ej gjort nedsättning äfven i mjöltullen är naturligtvis svårigheten att vid tullbehandlingen kunna skilja på de olika slagen mjöl, särskildt när de förekomma i blandning.

Man har äfvenledes framhållit vådan af att göra skilnaden mellan

tullen å den malna och den omalna majsen så stor, att den skulle uppmuntra till malning af majs här i landet och sedan använda det sålunda erhållna mjölet till bröd, hvarigenom skulle kunna uppstå en minskning i afsättningen af brödsäden. Hvad beträffar sjelfva malningen, lär emellertid denna icke vara någon lätt sak, ty majsen är bland de hårdmaldaste sädesslagen; och det gäller derfor att räkna noga, innan man slår sig på den industrien endast på grund af en tuliändring. Och hvad beträffar att blanda in majs mjöl vid brödbakning, så har ett försök dertill gjorts af en af Stockholms förnämsta bageriidkare för en del år sedan; men försöket uppmuntrade ej till försättning och ingen annan har följt efter honom, ty efter hvad jag förspört, var försöket synnerligen litet lönande, emedan folk ej ville äta af det brödet.

*Angående
tullsatzen för
omalna majs.
(Forts.)*

Jag skall ej uppehålla herrarne längre — jag vill blott göra ett uttalande i anledning af hvad här från protektionistiskt håll anförts om att ett bifall till utskottets förslag skulle kunna komma att medföra stora och betydande vådor för bibehållande af det protektionistiska systemet. Man skulle, såsom det heter, derigenom rubba en systemets hörnsten. Ja, det der har man hört sägas i många andra frågor också, ty det tycks finnas många hörnstenar i den byggnaden. För min del tror jag dock mera på protektionismen än protektionisterna sjelfva; jag tror nemligen icke, att det protektionistiska systemet faller dertör, att man vidtager några nyttiga och gagneliga förändringar i en eller annan detalj — tvärtom håller jag före, att, om de, som hylla detta system, visa sig obenägna att göra rättelser, der det påvisas, att sådana kunna och böra göras, skada de i sjelfva verket sitt system vida mera, än om de icke motsätta sig sådana rättelser.

Herr talman! Jag yrkar bifall till utskottets förslag.

Herr *Crusebjörn* förklarade sig instämma med herr *Fredholm*.

Friherre von *Knorring*: Jag ber om ursäkt, att jag nödgas upptaga tiden, men det skall ej blifva länge.

I likhet med den förste ärade talaren kan jag ej annat än förundra mig öfver att bevillningsutskottet kommit fram med ett betänkande, som står rakt i strid med de betänkanden, utskottet i samma fråga afgifvit vid flera föregående riksdagar, och detta utan att utskottets sammansättning nämnvärdt ändrats. Icke kan anledningen till utskottets nu gjorda hemställan vara den, att majsen är ett godt och billigt foderämne för uppfödande och gödande af kreatur, ty det har man vetat länge — det är icke något nytt, som blifvit bekant för utskottet först nu. Förut har ju denna omständighet ej inverkat på utskottet; hvarför skulle den då göra det i år?

Nu säger den föregående ärade talaren, att anledningen till, att han slagit om och gått in på ett förslag som detta, är den, att under det sista året en ofantligt stor import af fläsk försiggått till Sverige. Då det ju är möjligt, att flere andra af utskottets majoritet påverkats af samma skäl, vill jag yttra några ord derom.

Ändamålet med majstullens borttagande skulle då vara det, att

*Angående
tullsatzen för
omalen majs.
(Forts.)*

de jordbrukare, som äro svinuppfödare, skulle sättas i tillfälle att uppföda sina djur på ett billigare sätt än hittills och derjemte prestera ett fläsk af samma art som det amerikanska, hvarigenom importen af det senare skulle hämmas. Ja, det skälet låter verkligen bra, men det är skada blott, att det kommer från frihandelshåll, från hvilket håll, såsom jag tyckt mig märka under min riksdagstid, jordbrukarne ej bruka röna mycken uppmuntran i sin produktion. Möjligen föreligger den tanken, att priset på fläsket skulle sänkas genom att svinen kunde uppfödas billigare. I händelse man hyser en sådan föreställning, torde man dock grundligt misstaga sig, ty priset på ifrågavarande fläsk skulle bestämmas af tullen och icke af svineus uppfödningssätt.

Då det fästs så mycket afseende vid att importen af fläsk ökats betydligt under förra året, vill jag för öfrigt påpeka, att denna omständighet kan förklaras deraf, att konsumtionen af denna vara inom landet ökats ofantligt under samma tid. Det är ju icke underligt, att den inhemska produktionen af fläsk ej kunnat hålla jemna steg med den hastigt ökade konsumtionen. Detta tror jag för min del vara den verkliga anledningen till att importen så ansenligt ökats; men denna olikhet kan så småningom utjennas.

Märkvärdigt är, att då denna fråga år 1897 behandlades i kammaren, voro den föregående ärade talaren och jag fullkomligt ense om, att tullfrihet å majs skulle medföra särskildt betydande fördelar för de stora svinuppfödarne, men icke för de smärre, hvilka deraf snarare skulle få skada. Den åsigten har jag fortfarande, men min ärade vän tyckes ha slagit alldeles om.

Ja, mina herrar, det är möjligt, att denna fråga kommer att få en sådan utgång, som talarne å motsatta sidan önska; men jag kan icke underlåta att resonera så, att det är besynnerligt, att man från frihandelshåll vill påtvinga jordbrukarne en tullnedsättning i ändamål att de skola få producera en vara billigare än förut, oaktadt de sjelfva icke vilja åtnjuta nedsättningen. Man kan visserligen säga, att det finnes flere jordbrukare, som ha annan åsigt och vilja ha bort den ifrågavarande tullen, men i sjelfva verket utgöra de senare ett fåtal — det kan icke nekas; den stora mängden vill ha tullen kvar.

Men det kan hända, att det finnes andra omständigheter, som inverka på motsidans män. Det finnes vissa industrigrenar, som begagna majsen, och för hvilka den är af ganska stor betydelse, såsom stärkelsefabriker, jästfabriker och dylika — de förra använda ju dock egentligen potatis, men den lär kunna ersättas af majsen. Båda dessa industrigrenar skulle utan tvifvel förtjena mycket, om tullen å majs blefve borttagen eller nedsatt. Under mitt föregående anförande här har jag ömsom sagt "nedsatt", ömsom "borttagen" — i sjelfva verket är det alldeles detsamma, ty den nedsättning, som nu satts i fråga, är endast första steget till tullens borttagande; det framgick tydligt af diskussionen inom utskottet, enligt hvad ock redan påpekats från en reservants sida.

Jag kan emellertid icke föreställa mig, att det hos majoriteten i denna kammare finnes någon särskild böjelse att se dessa industri-

grenar särskildt till godo, då de redan ega ett mycket godt tullskydd på sina produkter. Kanske det finnes någon annan anledning till sakens ifriga bedrivande, hvarom jag icke vill yttra mig.

Det är visserligen flera skäl, som komma mig att anse ett borttagande af denna tull synnerligen skadligt, men det är hufvudsakligen ett, jag vill fästa mig vid, nemligen det, att potatisodlingen i vissa och ej obetydliga delar af landet utan tvifvel skulle lida mycken skada, om brännerierna finge obehindradt använda majs för sin bränvinstillverkning. Visserligen har man sagt, att häraf ej skulle vållas någon skada, men märkvärdigt är, att just de, som bo i sådana trakter, försäkra, att sådan skada skulle uppkomma. Hvarför skall man icke tro dem?

Utskottet har anfört, att om majsens gälda detsamma som nu, eller 11 kronor per 100 kilogram, så skulle de jordbrukare, som sälja potatis till brännerierna, få 2 kronor 8 öre per hektoliter potatis. Men majsens gäller ej alltid 11 kronor. Den har gällt 6 kronor 10 öre å 6 kronor 15 öre utom tullen, enligt hvad upplystes i utskottets betänkande i denna fråga i fjor. Om man då lägger till en nu ifrågasatt tull af 2 kronor och priset således ökades med $\frac{1}{3}$ eller från 6 till 8 kronor, skulle priset å potatisen ej uppgå till 2 kronor 8 öre pr hektoliter, utan till ungefär 1 krona 75 öre; och det kunna herrarne nog tänka sig, att jordbrukarne i dessa trakter ej kunna nöja sig med att få så litet betaldt för denna vara, som är deras förnämsta produktionsämne, särskildt i en tid, då arbetslönerna allt mera stegras. Ja, "då få de ändra kultur" säger man — men det talet känner man igen från 1880-talet; det är ett billighetskram utan synnerligt värde.

Jag skall ej uppehålla herrarne längre, men jag vill fästa uppmärksamheten å en enda sak. Här hafva under den tid, jag haft äran tillhöra denna kammare, flera gånger väckts motioner om tull å potatis. Jag har för min del, likasom flere andra protektionister, alltid röstat emot denna tull. Men om man nu skulle taga bort majstullen och dermed utan tvifvel i väsentlig grad skada jordbrukarne i de trakter, der potatis odlas hufvudsakligen för afsättning till brännerierna, skulle jag icke draga i betänkande — och jag är öfvertygad, att det bletve fallet med flere än mig — att rösta för en tull på potatis för att på något sätt skydda dessa jordbrukare, som naturligtvis äro fästa vid det protektionistiska systemet hufvudsakligen af den grund, att de, tack vare detsamma, kunna afsätta den potatis, de odla, till brännerierna. Då vill jag framställa den frågan: Är det verkliga skäl att köpa en nedsättning eller ett borttagande af tullen å majs med införande af tull å potatis? Jag tror icke, att svaret på den frågan kan blifva mera än ett.

Jag yrkar afslag å utskottets hemställan.

Häruti instämde herr *Larsson* i Mörtlösa.

Vidare yttrade:

*Angående
tullsatsen för
omalen majs.
(i'orts.)*

*Angående
tulleatsen för
omalen majs.
(Forts.)*

Herr Fredholm: Herr talman! Jag har begärt ordet med anledning af den siste talarens påstående, att det föreföll honom misstänkt, att en frihandlare skulle kunna ömma för jordbruket — och han kunde gerna hafva tillagt i synnerhet en sådan frihandlare, som icke är jordbrukare, hvilket jag icke har den äran att vara. Men derpå ber jag att få svara, att man, för att bilda sig en mening i jordbruksfrågan, icke behöfver vara jordbrukare, icke vara fackman, när det finnes så många andra, som äro det, utan man behöfver endast ta kännedom om hvad dessa göra och med hvarandra jemföra resultaten af deras arbete för att komma till rätta med frågor som denna och äfven andra, som äro vida svårare.

Ändamålet med att få priset på majs billigare är icke, som jag tyckte den ärade talaren ansåg det vara, att man derigenom skall åstadkomma en höjning i priset på fläsk, utan fördelen med en tullenedsättning är den, att man derigenom erhåller möjlighet att få ett billigt fodermedel, medelst hvilket man blir i stånd att med mindre kostnad producera fläsk och tillika ett fläsk af samma beskaffenhet, som det man nu måste införa från Amerika. Hade den ärade talaren tagit reda på de försök med majsutfodring, som för två år sedan anställdes i Danmark, och för hvilka redogjordes, när frågan om höjning i fläsktullen här var före, skulle hans uppfattning nu varit annan. De försök man då gjorde i Danmark gingo ut på att utfodra svin med fyra olika foderblandningar, i hvilka majs ingick i olika proportioner. Det visade sig af dessa försök, att man med användande af majs i foderblandning kunde erhålla en vinst af i medeltal 8 kronor på hvarje svin, som dermed göddes. Men här i Sverige skulle resultatet med samma slag och mängd af foderämnen på grund af högre foderpris, särskildt af den ökning i pris, som af nu gällande tull å majs betingas, för jordbrukarne hafva medfört en förlust af 1 krona per svin. När man har dessa uppgifter, som lemnats af en fackman, för öfrigt en känd ledamot af Första Kammaren, för ögonen, är det lätt att räkna ut, hvilken högst betydande ekonomisk verkan det för landet skulle medföra, om genom nedsättning af majstullen det blefve möjligt att i stor utsträckning använda ett dylikt billigt foderämne.

Tillika skall jag be att få friska upp den siste talarens minne, enär han tycks hafva glömt bort åtskilligt, som passerade år 1897. Han förvånade sig öfver min ställning till frågan nu mot då. År 1897, när det äfven gälde att åt svinuppfödarne bereda förmånen af billig majs, stodo han och jag på samma ståndpunkt och voro begge ense om att då afslå de ifrågasatta förändringarne beträffande tullen å majs. Men hvad gälde frågan egentligen då? Jo, det var då fråga om herr Collanders reservation, enligt hvilken afsågs att åt de stora svinuppfödarne medgifva restitution af tullen å af dem uppfodrad majs. Det var detta jag då på ganska goda grunder motsatte mig. Att jag och den ärade talaren derutinnan voro fullt ense, utgör intet skäl, hvarför vi nu skola vara det.

Under hela den långa tid, denna fråga varit å bane, har aldrig, så vidt jag vet, funnits någon, som förnekat betydelsen för jordbruket af att få nedsättning i tullen på majs. Nej de betänkligheter man

deremot hyst hafva hänfört sig till bränvinsbränningen. Dessa betänkligheter kvarstå ännu och skulle vara förtjenta att göras afseende på, om det nu vore fråga om att helt och hållet borttaga tullen på majs. Men då nu icke är fråga om annat än en nedsättning i majs-tullen — en nedsättning, som man kan antaga icke skall komma att utöfva någon alltför menlig verkan på potatispriset — då kan man ju utan våda, göra ett försök. "Att nedsätta tullen nu, det är, mina herrar, -- sade den ärade talaren — det samma som att ta bort den i framtiden". Det få vi se; det beror väl ytterst på hur resultatet skulle komma att utfalla. Är det så, att ett försök visar, att de farhågor, man nu hyser, varit obefogade, och att föga sannolikhet förefinnes för att de skulle blifva mer befogade, om man borttoge majstullen, då kan ju vara tid att tänka derpå. Visar det sig återigen, att ett sådant borttagande skulle kunna medföra några vådor, lär man väl underlåta att vidtaga en sådan åtgärd, och man får då stå kvar vid det nedsatta tullbeloppet.

*Angående
tullsatzen för
omalen majs.
(Forts.)*

Herr Ivar Månsson: Herr vice talman, mina herrar! Det är många lärdomar vi jordbrukare få mottaga hvar gång då tullfrågor äro före här i kammaren. Men jag medger, att i dag ha vi verkligen fått en ny lära, som jag aldrig hört förut, nemligen den ifrån Trelleborg om den nya sortens hönsrier. Jag får säga, att detta är någonting splitter nytt, i synnerhet som den anordning, som deri föreslås, skulle grunda sig på antalet invånare. Vi få väl fundera på den saken, och jag hoppas för öfrigt, att den ärade ledamoten, som framställt denna plan, skall göra oss underkunniga om densamma, så att vi få klart för oss hvad han menar.

Hvad den siste talaren beträffar, så hade han en annan lära, den nemligen huru stor vinst vi skola få genom att göda våra svin med majs, och han hade fått denna från så säkert håll, att om hans egen auktoritet icke räckte till, kunde han åberopa sig på en annan, jag förmodar den högt aktade chefens för landbruksstyrelsen; jag vet icke hvem som är den största auktoriteten af dessa herrar, men jag vågar betvifla, att den högt ärade ledamoten af bevillningsutskottet fått denna insigt från sin egen erfarenhet, som jag tror i hvarje fall är den bästa, ty jag är öfvertygad om att dessa uppgifter slå slint, de kunna omöjligen vara rigtiga.

Samma är förhållandet med de läror en annan ledamot af kammaren här framställt om att utfodra mjölkande kor med majs. Detta låter sig icke göra, ty försöker man dermed, kommer man till det resultat, att kor, som mjölkat förut, vid dylik utfodring om en månad eller två börja sina, och till på köpet får man ett smör, som är alldeles omöjligt att exportera. Äta det sjelf kan man ju möjligen, men att få det i engelsmännen är absolut omöjligt. Jag ber att få säga, att det är egendomligt, att man på detta sätt drar fram en hel del skäl, som låta riktigt bra, enär man icke vågar framhålla de, som äro de verkliga bestämmande. Att i detta fall skylla på bränvinsbränningen går icke an, det är en impopulär industri, som man icke vågar hjälpa, och därför griper man till de här andra förevänd-

Angående
tullsatsen för
omalen majs.
(Forts.)

ningarna om kor, hönserier o. s. v. Nog förefaller det således egen-
domligt, att man är så rädd för att hjälpa bränvinsbränningen, att
man, som motionären föreslår, skulle få föra in majs, men icke an-
vända den till bränvinsbränning. Bevillningsutskottet har förut alltid
franhållit, att det skulle vara fullkomligt omöjligt att kontrollera att
icke majsen blefve använd på dylikt sätt, men nu synes utskottet
vara af en annan uppfattning, då det vill vara med om att delvis ta
bort tullen derå.

Min uppfattning är, såsom man ock kan se af tabellerna, att
mer än två tredjedelar af den importerade majsens användes för brän-
vinspannorna, och är det nu detta man är så mån om. Jag tycker
tvärtom, att när man nu vet, hvartill majsens egentligen skulle an-
vändas, kunde man låta den här tullen få vara i fred. Angreppet
mot densamma har kommit fram, det kan jag mycket väl förstå, till
följd af den brist på potatis, som varit rådande här i landet i år.
Men, mina herrar, icke skall man lagstifta på det sättet, att man
ändrar om tullen, så snart det blir ett litet ryck upp eller ned med
afseende på afkastningen, det tycker jag åtminstone är aldeles orig-
tigt. I reservationen talas det om huru många gånger man ändrat
majstullen upp och ned, och för hvarje gång vi det göra, blir det
alltid en hel mängd personer, som handla med denna vara, hvilka
komma att förtjena stora penningar härpå, det blir alltsammans. Man
har ju sagt, att vi skulle få vara i ro, och att tullfrågan skulle få
hvila, men det är aldeles omöjligt; man kan icke låta bli att rycka
tullarne upp och ned.

De, som äro beroende af tullen, äro de, som bruka Sveriges
magraste jord, de som odla potatis och hafre, och huru den föreslagna
förändringen skulle inverka på dem, kan man lätt göra sig en före-
ställning om. Är det nu skäl att, då man vet, att man gör dessa
trakter en mycket stor skada, och landtbrukarne be att få slippa
förändringen, ändock företaga denna rubbning i tullsystemet.

Det ligger oändliga massor af majs och vänta på att få slippa
in hit i landet, hvilka icke kunna komma in annorstädes. I Dan-
mark t. ex. finnas stora massor af majs, hvilka genast vid första
tillfälle, så fort det blir möjligt, komma att föras in hit.

Mina herrar, ni äro nog icke i okunnighet om huru man försökt
få in majs i malthandteringen för att brygga öl deraf. Bryggarne
sjelfva se i detta en mycket stor fara för sin handtering, och därför
äro de rädda därför, oaktadt de möjligen skulle hafva en tillfällig
vinst derpå. Att så är förhållandet framgår af svenska bryggare-
föreningens månadsblad, der det talas om att man försökt få in majs
här. I Tyskland är detta omöjligt, men der det kan ske, göres alltid
försök.

För att tala om Tyskland, ber jag att få påpeka, att der finnes
en skilnad mellan tullen å majs och tullen å hvete. Tullen å hvete
utgör 3:50, tullen å majs 1:60. Detta gör dock icke de tyska jord-
brukarne någonting alls, ty de ha en exportpremie på 3:50 kronor;
mina herrar, varen goda och observera detta.

Jag skall be att få anföra hvad svenska bryggareföreningen säger i sitt månadsblad på tal om denna sak:

Angående
tullsatsen för
omalen majs.
(Forts.)

“Beträffande förhållandena i Sverige, så kunna vi för vår del icke annat än instämma med den tyska tidningen i dess afgjorda förkastelsedom öfver surrogaten, majs deribland inberäknadt, och vi antaga, att äfven våra svenska bryggare äro angelägna om att deras öl får behålla det anseende, som åt detsamma förvärfvats såväl genom tillverkarnes kunnighet och omtanke som genom det använda materialets godhet och renhet. Det vore i sanning skada, om den svenska ölundustrien skulle gå tillbaka genom utträngande ur driften af det rena kornmaltet och dettas ersättande helt eller delvis med sämre materialier, allt för en ringa vinnings skull, som kanske snart skulle mer än uppvägas af förlust genom minskad omsättning till följd af varans försämring.“

Man finner sålunda här af, att bryggarne äro rädda för att använda majs vid sin öltillverkning, emedan de frukta, att derigenom ölet skall blifva sämre och hela deras handtering misskrediteras.

Denna omständighet bland andra synes mig vittna om att det icke är så alldeles säkert, att det är rätt att nu ändra tullen på majs och derigenom göra det lättare att få in denna vara i landet.

Jag hoppas därför, att kammaren äfven i år skall biträda den uppfattning, som under de två senaste åren gjort sig gällande inom bevillningsutskottet, nemligen att bibehålla *status quo*; jag hoppas, att kammaren icke, på grund af den omkastning, som egt rum inom utskottet, äfven å sin sida skall ändra ståndpunkt, utan — sedan vi nu hört, på hvilka svaga skäl motsidan grundat sin framställning — vidblifva den åsigt, kammaren förut haft.

Herr vice talman! Jag yrkar afslag å utskottets hemställan.

I detta anförande instämde herrar *Sjöberg*, *Anderson* i Tenhult, *Petersson* i Dänningelanda, *Rydberg*, *Petersson* i Skurö, *Jakobson*, *Zakrisson*, *Andersson* i Löfhult. *Jönsson* i Mårarp, *Carlsson* i Norra Smedstorp, *Carlsson* i Hede, *Nilsson* i Kattleberg, *Nilsson* i Sorröd och *Anderson* i Lydde.

Friherre von Knorring yttrade: Herr vice talman, mina herrar! En föregående talare på stockholmsbanken fäste särskildt afseende dervid, att det nu icke vore fråga om annat än en minskning i tullsatsen å majs, d. v. s. ett borttagande af kronor 1:70 af densamma. Nog tycker jag, att herr Fredholm bör ha så stor människokännedom, att han förstår, att vi, motståndare till den ifrågasatta tullnedsättningen, mycket väl inse, att denna endast är början till hela tullsatsens borttagande och att vi således af denna anledning ej kunna låta förleda oss att frånträda den åsigt, vi förut i denna fråga omfattat.

För öfrigt vill jag fråga den ärade talaren, om han verkligen kan föreställa sig, att någon nämnvärd och allmän fördel skulle vinnas genom begagnande af majs såsom fodermedel, då tullen icke sänkes med mer än kronor 1:70. Först och främst har man ju att betala

Angående
tullsatsen för
omalen majs.
(Forts.)

frakten af majsens uppåt landet, om man der är bosatt; och sedan, om man förut användt hafreutfodring, hvilket ju är det vanligaste, men nu vill i stället exportera hafren, bekosta frakt derå till kustorten; då blir det sannerligen icke så mycket öfver på dessa kronor 1: 70, att det kan vara värdt att därför minska den tullsats, hvarom här är fråga.

Det har vidare från smålandsbänken yttrats, att uppfödningen af svin med majs aldrig kommer att blifva allmän. Massan af svinuppfödare skulle nemligen icke begagna sig af detta sädeslag, utan fortfarande använda den tillgång af olika slags födoämnen, hvarmed de hittills uppfödt sina svin. Under ett sådant förhållande skulle dessa svinuppfödare, d. v. s. det stora flertalet, de "små", ovilkorligen få en sämre ställning än de större, vid kusten boende, om den föreslagna tulländringen ginge igenom.

Jag kan icke öfvergifva den ståndpunkt, som jag intog 1897, trots det anförande, talaren på stockholmsbänken nu hållit. Jag säger ännu en gång: Hvarför skall man söka påtvinga jordbrukarne en nedsättning i tull, som man påstår vara nyttig för dem, men som jordbrukarne sjelfva till allra största delen ej vilja hafva? Nog är detta märkvärdigt! Jag har svårt att tänka mig, att denna kammare skall i den föreliggande frågan stanna vid annat resultat, än förut varit fallet.

För öfrigt är det en grundskilnad i åskådningssätt mellan talaren på stockholmsbänken och mig med afseende på jordbrukarnes fördel. Han säger, att sänkning eller borttagande af majstullen skulle lända till fördel för det stora hela — på den saken vill jag icke nu inlåta mig. Men jag påstår bestämdt, att genom den föreslagna tullnedsättningen en betydande skada skulle tillfogas stora delar af vårt land, nemligen de trakter, der odling af potatis för närvarande försiggår för bränneriernas behof. Att denna skada kan och skall inträffa, har den ärade talaren icke gittat förneka; men han menar naturligtvis, att den skulle drabba blott en del af jordbrukarne.

Men mina herrar! Jordbrukarnes intressen bestå enligt mitt förmenande i en sammanfattning af en mängd mindre intressen. Det är klart, att det under sådant förhållande icke finnes ett intresse, som kan sägas vara gemensamt för alla, utan det är, som sagdt, sammanfattningen af en mängd särskilda intressen, som förenar dem alla. Liksom man med skäl kan säga, att den sänkning af majstullen, som nu är i fråga, skulle komma att skada en stor del af jordbrukarne, så kan man också föreställa sig, att genom borttagande af en annan tullsats eller vidtagande af en viss annan åtgärd skada skulle tillfogas en annan del af jordbrukare. På det sättet skulle man kunna skada den ena kategorien efter den andra af Sveriges jordbrukare, så att jordbruket i dess helhet blefve lidande.

Herr vice talman! Jag yrkar fortfarande afslag å utskottets hemställan.

Herr Fredholm: Då herr Ivar Månsson i Trää icke tvekade att säga, att den ledamot af Första Kammaren, hvilken jag i mitt förra

anförande åberopade såsom auktoritet, skulle vara chefen för landtbruksstyrelsen, måste jag begära ordet för att upplysa, att det alldeles icke var honom jag åsyftade. Jag sade icke, hvem jag menade, ty jag trodde mig icke behöfva göra detta, emedan det namn jag åsyftade borde vara för kammaren väl bekant, såsom undertecknadtt den redogörelse för svinuppfödning, som för två år sedan här tryckt utdelades. Men som namnet nu tyckes vara glömdt, ber jag få nämna, att den jag åsyftade var herr Ivar Månssons länskamrat herr Bondesson i Första Kammaren, hvilken ju är känd såsom en erfaren och framstående fackman på det område, som är i fråga.

*Angående
tullsatsen för
omalen majs.
(Forts.)*

Herr Eriksson i Bäck: Jag vill endast gent emot herr Ivar Månssons påstående, att majs icke vore fördelaktigt för mjölkande kor, nämna, att min uppgift i detta afseende är hemtad från ett landtbruksinstitut i Tyskland, och torde den därför gälla lika mycket som herr Ivar Månssons erfarenhet.

Sedan öfverläggningen härmed förklarats afslutad, framställde herr vice talmannen, enligt de gjorda yrkandena, propositioner dels på bifall till utskottets hemställan och dels på afslag såväl härå som å den i ämnet väckta motionen; och förklarade herr vice talmannen sig anse svaren hafva utfallit med öfvervägande ja för förstnämnda proposition. Som votering likväl begärdes, skedde nu uppsättning, justering och anslag af följande omröstningsproposition:

Den, som bifaller hvad bevillningsutskottet hemställt i förevarande utlåtande n:o 14, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren afslagit såväl utskottets hemställan som den i ämnet väckta motionen.

Omröstningen, i vanlig ordning företagen, utföll med 94 ja mot 111 nej; och hade kammaren alltså fattat beslut i öfverensstämmelse med nej-propositionen.

§ 16.

Till afgörande förelåg härefter lagutskottets utlåtande n:o 33, i anledning af väckta motioner angående ändring i och tillägg till 31 § i lagen om de svenska lapparnes rätt till renbete i Sverige den 1 juli 1898.

I två särskilda inom Andra Kammaren väckta motioner, n:is 11 och 12, hade herr S. J. Kardell hemställt:

*Angående
ändring i 31 §
i lagen om
de svenska
lapparnes rätt
till renbete i
Sverige den
1 juli 1898.*

Angående
ändring i 31 §
i lagen om
de svenska
lapparnes rätt
till renbete i
Sverige den
1 juli 1898.
(Forts.).

i förstnämnda motion,
att Riksdagen måtte för sin del besluta, att sista momentet i ofvan-
nämnda § måtte erhålla denna förändrade lydelse:

Upplåtelse, som ofvan omförmäles, må dock ej ega rum, utan att
de lappar, hvilka ega rätt att å området uppehålla sig med sina renar,
blifvit i ärendet hörda samt, då fråga är om upplåtelse af bete, slåtter
eller inegor i Norrbottens och Vesterbottens läns lappmarker samt de
vid afvittringen afsatta renbetesfjellen i Jemtlands län, dertill lemnat
sitt samtycke. Medel, som inflyta genom sådan upplåtelse, skola enligt
de bestämmelser, som gifvas af Konungen, användas till förmån för
lapparne,

samt i sistnämnda motion,
att Riksdagen måtte för sin del besluta att till samma § göra
följande tillägg:

Konungens befallningshafvande eger att på till renbete upplåtet
område, efter vederbörande lappbys hörande och samtycke, anvisa åt
lapp, som anmäler sig vilja drifva boskapsskötsel i allmänhet, jord till
brukande med högst tjuguarig besittningsrätt. Om vilkoren för sådan
upplåtelse och de förmåner, som åtfölja densamma, förordnar Konungen.

Utskottet hemställde emellertid:

1:o) att herr Kardells motion, n:o 11, icke må af Riksdagen bi-
fallas;

2:o) att ej heller herr Kardells motion, n:o 12, må till någon
Riksdagens åtgärd föranleda.

Vid utskottets hemställan under 1:o) här ofvan hade reservation
anmälts af herrar *Husberg* och *von Stapelmohr*, hvilka ansett den i
ämnet väckta motionen böra af utskottet tillstyrkas.

Efter föredragning af utskottets hemställan i *punkt 1* lemnades
på begäran ordet till motionären

Herr Kardell, som anförde: Herr vice talman, mina herrar!
Jag har väckt denna motion för att söka få rättadt ett misstag, till
hvilket jag gjorde mig skyldig förlidet år, då Kongl. Maj:ts proposition
angående de svenska lapparnes rätt till renbete i Sverige var före. Då
31 § af denna lag föredrogs, yrkade jag en förändring i densamma,
nemligen att för upplåtelse af område på renbetesmarkerna skulle
stadgas såsom vilkor, icke blott att vederbörande lappar skulle höras,
utan äfven att de skulle gifva sitt samtycke till upplåtelsen, och detta
mitt förslag antogs också af Riksdagen och inflöt i den nya lagen,
som utfärdades den 1 juli i fjol. Jag håller i hufvudsak fortfarande
på detta mitt yrkande. Det synes mig tydligt, att lapparne böra ega
denna rätt, då fråga är om upplåtelser å de ursprungliga renbetsfjel-
leu. Annorlunda blir deremot förhållandet, då fråga är om sådana
egendomar, som inköpts för renbetsfjellens utvidgning efter afvittringen.
På dem finnes en befolkning af arrendatorer; dessa äro till och med

flere än de renskötande lapparne i hela länet. Då de ifrågavarande områdena inköptes af regeringen, fingo dessa arrendatorer löfte att få kvarstanna i sina gamla hem. Nu är det emellertid så, att endast en del af dem hafva skriftliga kontrakt, som gälla för tio år. Så är exempelvis förhållandet med arrendatorerna på Ljusnedals bruk. Men en mängd af de öfriga arrendatorerna hafva icke några kontrakt, utan endast muntliga löften att få sitta kvar till döddagar, och gifvet är, att alla dessa sväfva i den allra största fara att blifva afhysta från sina lägenheter, och samma fara skall uppstå äfven för alla de öfriga, då arrendetiden går till ända. Man kan då icke undra på, att mycken vända och veklagan råder bland denna befolkning af små arrendatorer och små torpare, som nu finna sig värnlöst prisgifna åt sina gamla motståndares godtycke och som med rätta frukta att bli vräkta från de små tegar, som de och deras förfäder med svett och möda uppodlat och hvarifrån de hittills fått sin visserligen torftiga bergning, men hvilka de dock älska såsom sin fosterjord.

Nu skulle man visserligen kunna säga, att dessa egendomar dock hafva inköpts för utvidgning af renbetesfjällen, och att några arrendatorer därför icke böra få finnas på dem. Nej, mina herrar, det är långt ifrån att så är förhållandet. Det är endast *vissa delar* af dessa marker, som behövas för renbetsfjellens utvidgning, men andra delar behövas alls icke härför. Staten kunde emellertid naturligtvis icke inskränka sig till inköp af delar utaf egendomarne i fråga, utan måste inköpa dem i sin helhet. På detta sätt hafva stora odlade bygder med en talrik befolkning kommit in under de för renbetsfjellens utvidgning inköpta områdena, och det ligger i sakens natur, att lapparne icke böra hafva vetorätt gent emot denna befolkning.

Det var jag, som i fjol gjorde mig skyldig till detta misstag, och jag vill nu förklara, huru det gick till. Då jag gick upp i kammarren, var jag visserligen beredd att hålla ett anförande i frågan, men jag tänkte icke göra något yrkande, och jag gjorde det icke heller första gången jag hade ordet. Sedan fogade emellertid omständigheterna så, att jag på sätt och vis blef tvungen att framkomma med ett yrkande, och jag kom då att gå längre än jag bort och längre än jag i mitt första anförande gjorde, ty i detta hade jag skilt mellan de ursprungliga renbetesfjällen och de senare inköpta områdena.

Utskottet har nu emot min motion en argumentation, som jag icke finner väga så synnerligen tungt. Utskottet börjar med att erkänna, att lapparne erhållit ganska stor magt gent emot den bofasta befolkningen genom den i fjol tillkomna bestämmelsen — och jag vill anmärka, att lapparne nog skola begagna sig af den, ty de äro ett misstänksamt folk och komma nog i håg gamla oförrätter — men, säger utskottet, "det synes dock utskottet kunna sättas i fråga, om ej stadgandets betydelse i sådant afseende blifvit af motionären i någon mån öfverskattad." Nej det har den icke blifvit. Lagen är ju klar, och jag kan icke förstå, huru man skall kunna öfverskatta betydelsen af densamma. Lapparne hafva rätt att drifva bort den öfriga befolkningen, om de så vilja, och det kan nog hända, att de komma att begagna sig af denna rätt, ty lapparne äro sedan gammalt fiender till

*Angående
ändring i 31 §
i lagen om
de svenska
lapparnes rätt
till renbete i
Sverige den
1 juli 1898.
(Forts.)*

*Angående
ändring i § 1 S
i lagen om
de svenska
lapparnes rätt
till renbete i
Sverige den
1 juli 1898.
(Forts.)*

de bofasta, och det låter nog tänka sig, att de nu vilja taga revanche å de senare för det gamla agg, som de mot dem hysa. Sedan talas om att stadgandet icke skulle hafva någon inverkan på de personers rätt, till hvilka upplåtelse skett före den 1 januari innevarande år, då lagen trädde i kraft. Ja, det kan på sätt och vis sägas om de arrendatorer, som hafva skriftligen affattade kontrakt, men många hafva icke sådana, såsom jag nyss nämnde.

Längre ned säger utskottet: "I hvilken omfattning lapparne komma att begagna sig af denna möjlighet lär ännu vara för tidigt att afgöra." Ja, visserligen, men jag vill säga, att så snart lapparne endast i ringaste mån komma att begagna sig af lagen, i och med detsamma som den förste arrendatorn drifves bort från sin ärfda torfva, är en verklig olycka skedd, och en sådan bör man väl söka afvärja förut. Så säger utskottet ytterligare: »Enligt motionärens uppgift hafva lapparne hittills icke i nämnvärd grad sökt tillgodogöra sig densamma." Ja, lagen trädde i kraft den 1 januari 1899; omkring den 12 januari satte jag upp denna motion. Erfarenheten af lagen var således tolf dagar gammal, och det skulle väl vara besynnerligt, om utskottet väntat, att lapparne under den tiden skulle hafva ställt till något spektakel. Vidare fortsätter utskottet: "Något verkligt behof af den lagstiftningsåtgärd motionären ifrågasatt synes sålunda åtminstone icke ännu hafva framträdt." Jag undrar dock, om det icke alltid är ett verkligt behof att ändra en lag, som är orättfärdig, allra helst när densamma, såsom här är fallet, tillkommit endast genom ett misstag. Till sist yttrar utskottet, "att med visshet torde kunna förutsättas, att Konungens befallningshafvande i vederbörande län och Kongl. Maj:t icke underlåta att egna förevarande fråga sin uppmärksamhet." Ja, det är ett argument, som torde vara skäl att i något högre grad taga fasta på, men jag ber att få upplysa, att Konungens befallningshafvande i Jemtlands län känner till motionen, och jag tror mig veta, att vederbörande af hjertat önska, att den måtte gå igenom. — Jag för min del kan icke fatta, huru utskottets majoritet kunnat vilja bibehålla en lag, som för sin tillvaro endast har att tacka ett misstag och hvars bibehållande utgör en uppenbar orimlighet!

Jag anhåller, herr talman, att få yrka bifall till min motion eller, hvad som är detsamma, herr Husbergs reservation.

Vidare yttrade:

Herr Petersson i Fräntorp: Det är svårt för den, som icke känner till förhållandena, att yttra sig i denna fråga, och jag kan därför icke heller afgifva något omdöme om densamma. Emellertid vill jag här framhålla, att motionären erkänt, att han begått ett misstag förlidet år i afseende å denna fråga. Och det är ju möjligt, att han gjort så äfven nu.

Det skulle väl för öfrigt taga sig ganska besynnerligt ut, om man nu på en enskild motionärs förslag beslöt en ändring af en lag, som antogs förra året och då först efter stora förberedelser. Något behof af den ifrågasatta lagförändringen torde ej heller förefinnas. Vi skola

se efter, hvad motionären sjelf yttrar i sin motion. Han säger enligt sidan 3 i betänkandet: »Lapparne ha visserligen ännu icke i nämnevärld grad sökt på sådant sätt göra sig till godo den magt, som de af en händelse vunnit öfver dessa arrendatorer. Men detta utesluter ingalunda möjligheten, att de i framtiden komma att göra det. Det torde därför vara rådligt att redan nu söka förebygga en sådan eventualitet.«

Jag för min del är fullt förvissad derom att, om det skulle visa sig behöfligt, att ifrågavarande lagparagraf ändrades i den rigtning motionären föreslagit, Kongungens befallningshafvande och Kongl. Maj:t tager frågan om hand, och att derefter framställning göres till Riksdagen, som, i fall skäl förefinnas, ätven för sin del kommer att medgifva de förändringar, som kunna vara af behovet påkallade. Intill dess så skett, skall jag emellertid be att få yrka bifall till lagutskottets förslag.

Herr Kardell: Den ärade utskottsledamoten, som nyss hade ordet, framhöll, att denna lagförändring icke borde komma till stånd på enskild motionärs förslag, och att man icke borde företaga sig att nu ändra en lag, som stiftats förlidet år och då först efter långa förberedelser. Ja, om jag i detta fall velat åstadkomma ändring i en lag, som kommit till efter långa förberedelser, skulle hvad den ärade utskottsledamoten yttrat egt giltighet. Men jag vill fästa uppmärksamheten derpå, att den lagparagraf, i hvars ordalydelse jag nu föreslagit ändring, kom till stånd efter ett enkelt yttrande af mig och utan den ringaste officiella förberedelse; och kan förklara, att denna motion naturligtvis är i och för sig mycket mer förberedd och bättre genomtänkt än det yrkande, som jag förra riksdagen gjorde — och till hvilket jag dessutom såg mig nödd och tvungen af hvad som då inträffade under debattens lopp.

Jag vidhåller det yrkande jag nyss framstälde.

Herr Andersson i Helgesta: Herr vice talman, mina herrar! Den lag, som det här är fråga om att ändra, antogs förra riksdagen och trädde i kraft den 1 januari detta år. Nu kommer motionären, såsom han sjelf sagt, 12 dagar derefter och föreslår en ändring, som han anser vara af stor vikt, eller både nödig och nyttig.

För min del tror jag, att detta kan vara svårt att bevisa, ty ännu kan man icke hafva erfarit hvad verkan lagen i fråga haft.

Såsom herrarne förut hafva sig bekant, hafva de till Ljusnedals bruk hörande marker inköpts till renbete åt lapparne. Emellertid hafva de personer, som före tiden för lagens trädande i kraft idkade jordbruk å dessa marker, tillerkänts åborätt der under den tid, som deras arrendekontrakt gälla, eller således i 20 år. Endast i det fallet, att fråga uppstår om utarrenderande af jord någon tid efter det lagen trädt i kraft, hafva lapparne rätt att höras i ärendet och dervid lemna eller förvägra sitt samtycke. Jag tycker för min del, att detta därför icke kan vara så särdeles farligt, ty lapparne hafva ju sjelfva afkastningen af utarrenderingarna, och då de icke sjelfva idka jordbruk, är det mycket naturligt, att de skola gå in på att samtycka att utarrendera

*Angående
ändring i 81 §
i lagen om
de svenska
lapparnes rätt
till renbete i
Sverige den
1 juli 1898.
(Forts.)*

Angående
ändring i §1 §
i lagen om
de svenska
lapparnes rätt
till renbete i
Sverige den
1 juli 1898.
(Forts.)

jorden, då det ju blir till deras egen fördel, ty de skola ju hafva hela inkomsten deraf.

Jag kan sålunda icke finna något skäl att bifalla motionärens förslag, och för öfrigt tycker jag verkligen, att det vore någonting oerhördt — och jag vet heller icke att någonting sådant händt förut — att man skulle ändra denna lag, som antogs i fjol, och hvilken verkat endast 12 dagar, innan en ändring föreslås, till följd hvaraf man sålunda icke kan ega någon erfarenhet om huru densamma kan verka.

Jag vill äfven framhålla, att det är ju möjligt att sedan, när lagens verkningar tydligt visat sig, ändra lagen, men åtminstone för närvarande kan jag icke finna en ändring vare sig nödig eller nyttig. Jag skall därför yrka bifall till lagutskottets förslag.

Herr Nilsson i Skärhus: Herr talman, mina herrar! Jag skall endast be att få yttra ett par ord, nemligen att jag för min del icke tror, att man verkligen kan vara beredd att redan nu ändra denna lag, som man endast med stor svårighet fick fram förra året.

Jag skall därför yrka bifall till utskottets förslag.

Sedan öfverläggningen härmed förklarats slutad samt herr vice talmannen till proposition upptagit de framställda yrkandena, biföll kammaren utskottets i punkten gjorda hemställan.

Vid föredragning derefter af *punkten 2* yttrade

Herr Kardell: Herr vice talman! Hvad denna motion beträffar, innebär densamma en verklig nyhet, och jag vill för den skull medgifva, att det skulle vara litet mera krångligt att nu omedelbart gå in på densamma, än på min förra motion. Emellertid är äfven den fråga, jag i förevarande motion uppställt, i och för sig af stor betydelse. Ty lapparne, åtminstone i Jemtland, börja allt mer och mer att öfvergifva nomadlifvet. Åtskilliga orsaker härtill finnas. Dels beror förhållandet på det starka påträngandet af den bofasta befolkningen och dels på den uppfostran, de unga lapparne erhålla i missionsskolorna. Sedan de vistats der ett par år, hafva de i allmänhet förlorat böjelsen för nomadlifvet och tillegnat sig de bofastes vanor och åskådningar. På detta sätt komma de sedan att försumma sin renskötsel, och när de derefter, kanske äfven till följd af andra tillstötande omständigheter, mista sina renar, äro de i regel hemfallna till elände och ekonomisk ruin.

Nu har jag tänkt att genom min motion söka att i någon mån hjälpa lapparne, så att de af dem, som förlorat sina renar, skulle få rättighet att slå sig ned och drifva vanlig boskapsskötsel å renbetesfjellen. Jag tror mig känna, att Konungens befallningshafvande i Jemtlands län gerna vill bereda lapparne en sådan utväg att försörja sig, och jag vet också, att många lappar vändt sig till samma myndighet med anhållan om upplåtelse af jord på sådana trakter i fjellen, som icke passa för renskötsel. Men Konungens befallningshafvande har i dessa fall naturligtvis måst svara, att dessa fjell hafva lapparne

fått att drifva rensköttsel på. Något annat näringsfång få de icke drifva der. Andra personer kunna visserligen erhålla tillåtelse härtill — ty hvarje annan svensk man får deruppe på renbetesfjellen arrendera områden, derest nemligen lapparne medgifva sådant och icke behöfva området i fråga för egentlig rensköttsel — men, besynnerligt nog, lapparne sjelfva kunna icke erhålla en dylik tillåtelse. När således lappen fått afslag på sin framställning om upplåtelse af jord, återstår honom ingenting annat än att begifva sig ned åt bygderna och der öka proletariatet och bettla eller möjligen göra qvastar och annat sådant.

Några lappar finnas dock — och de äro icke heller så få — hvilka trots förordningar, och ehuru de erhållit afslag å sina ansökningar, det oaktadt slagit sig ned i trakter, som de åt sig sjelfva utsett, för att der drifva boskapssköttsel. Desses antal är i sjelfva verket icke så ringa. Enligt hvad af min motion framgår, är antalet nybyggarelappar 135. Naturligtvis kunna dessa lappar emellertid icke ställa det så synnerligt bra för sig, därför att deras besittningsrätt är fullkomligt prekär. I hvilket ögonblick som helst kunna de tillsägas att begifva sig bort från lägenheter, på hvilka de slagit sig ned.

Min mening har sålunda varit att hjälpa lapparne genom att gifva dem samma rättighet, hvilken, såsom jag nyss nämnde, tillkommer hvarje annan svensk medborgare, att slå sig ned i fjellen och drifva boskapssköttsel. Min mening har ingalunda varit att påskynda nomadernas utdöende. Långt derifrån. Jag har endast velat *hjelpa* lapparne, och min önskan är, att ingen af dem skall öfvergifva nomadlivet. Att verka i motsatt rigtning anser jag icke vara rätt. För öfrigt är det nog snart slut med nomadstammen utan våra åtgöranden, vare sig vi nu vilja påskynda detta eller tvärtom. Jag vill ännu en gång upprepa, att detta icke på något sätt varit min mening, utan jag har endast velat likställa lapparne med den bofasta befolkningen.

Då jag icke fått någon reservant på min sida vid denna punkt i utskottets utlåtande, anser jag det icke vara lämpligt att vidare orda i frågan. Jag skall heller icke framställa något yrkande, utan har endast velat uttala hvad jag nu gjort, i den tanken att den fråga, som jag nu framkastat, måtte komma tillbaka i en bättre form, än nu skett, och från ett håll med större auktoritet. Jag hoppas, att åtminstone då någonting kommer att göras för denna stackars befolkning, som i annat fall blir dömd till elände.

Herr vice talman! Jag har, som sagdt, icke något yrkande att göra.

Vidare yttrades ej. Den af utskottet i denna punkt gjorda hemställan blef jemväl bifallen.

§ 17.

Slutligen föredrogos hvart för sig och biföllos

lagutskottets utlåtanden:

*Angående
ändring i § 1
i lagen om
de svenska
lapparnes rätt
till renbetes i
Sverige den
1 juli 1898.
(I'orts.)*

n:o 34, i anledning af väckt motion om ändring af 3 § i förordningen om landsting den 21 mars 1862; och

n:o 35, i anledning af väckt motion om upphörande af den personliga folkskoleafgiften.

§ 18.

Anmälles och godkändes statsutskottets förslag till Riksdagens skrivelse, n:o 15, till Konungen, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående försäljning af lägenheter under förra jägmästarebostället $\frac{1}{2}$ mantal Råstorp n:o 2 Södergården i Östergötlands län.

§ 19.

Justerades protokollsutdrag.

§ 20.

Ledighet från riksdagsgöromålen beviljades:

herr <i>W. T. Lundgren</i>	under 14 dagar fr. o. m. den 18 dennes;
“ <i>P. A. J. Högstedt</i>	“ 14 “ “ 13 “
“ <i>T. E. Lundblad</i>	“ 3 “ “ 15 “
“ <i>J. A. Aulin</i>	“ 5 “ “ 13 “
“ <i>J. Olsson</i>	i Stockholm under 2 dagar fr. o. m. den 14 dennes;
herr <i>P. G. E. Ploman</i>	under 2 dagar fr. o. m. den 13 dennes.
och herr <i>N. A. Anderson</i>	i Lydde under 5 dagar fr. o. m. den 13 dennes.

§ 21.

Till bordläggning anmälles

statsutskottet utlåtanden:

n:o 5, angående regleringen af utgifterna under riksstatens fjerde hufvudtitel, innefattande anslagen till landtförsvaret; och

n:o 30, i anledning af Kongl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar rörande statens jernvägstrafik samt angående statens jernvägsbyggnader.

Härefter åtskildes kammarens ledamöter kl. 4,57 e. m.

In fidem

E. Nathorst Böös.